پێشڕەو

کرێکارانی جیهان یەکگرن!

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە

دەورەی دووهەم- ژمارە ۴۳۰-نیوەی دووهەمی جۆزەردان ۱۴۰۲ - 2023 june

ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە، هێمای مێژوویەکی پڕ لە شانازی

ولامی چەند هاوڕێ بە پرسیاری پێشڕەو ۳

وتوێژی پێشڕەو سەبارەت بە پرسی هۆشیاریی، ڕێکخراوبوون و ڕێبەریی، لەگەڵ هاوڕێ جەماڵ بوزورگپوور ۴

کلیلی ڕزگاریی کرێکاران و خەڵکی چەوساوە لە دژی زوڵم و سێدارە بەدەست خۆیانە ن. بێهرووز ناسری ۵

کۆماری ئیسلامی و قەتڵە ناموسیەکان ۶

ڕابینسۆن کرۆزۆ، ڕۆمان یان ئابووریی ن.سەلام قادری ۷

پەنابەران لە هەرێمی کوردستانی عێراق - ئاسۆی لێڵی خەونەکان ن.زانا سەعیدزادە ۸

سەروتار

پەیامی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە بەبۆنەی ۳۱ی جۆزەردان ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە

مێژووی خەباتی ماندوویی نەناسانەی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە، مێژووی خەبات و خۆڕاگری و مێژووی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکی کوردستانە. ٤٤ ساڵ لەمەوبەر بەردی بناغەی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە لە باروبۆخێکدا دانرا کە کۆمەڵگای ئێران لە بەردەم وەرچەرخان و گۆڕانکارییەکی مێژووییدا بوو. لە لایەکەوە کۆمەڵانی خەڵک کە بە شۆڕشێکی جەماوەریی لە چنگ دەسەڵاتی دیکتاتۆری پاشایەتی ڕزگاریان ببوو ، دەرفەتێکیان بۆ ڕەخسا تا هەناسەیەک بە ئازادیی هەڵبکێشن و لە لایەکی دیکەشەوە ترس لە زاڵبوونی ڕژێمێکی لە ڕادەبەدەر کۆنەپەرست و دوژمنی ئازادی کە خۆی ئامادە دەکرد بۆ بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات، کۆمەڵگەی ئێرانی داگرتبوو. ڕەوتی ئیسلامی ئەرکی بێدەنگکردنی دەنگی شۆڕشی ئێرانی لە ئەستۆ گرتبووە و لە هەموو گۆشەیەکی ئێران پرۆسەی سەرکوتکردنی خەباتی ڕزگاریخوازانەی کۆمەڵانی خەڵکی بە ڕیە وە دەبرد.

بەڵام لە کوردستان دۆخەکە جیاواز بوو. لاوازیی ڕەوتی ئیسلامی و کاریگەریی سیاسەت و هێزی چەپ و سکۆلار لە نێو خەڵکدا و هەروەها بوونی حیزبە سیاسییەکان و هتد... بەشێوەیەکی گشتی هاوسەنگییەکی جیاوازیان پێک هێنابوو.

درێژە لە لاپەڕەی ٢

دەوڵەتانی ئوروپایی بەرپرسی کارەساتی نوقم بوونی ۵۰۰ پەناخواز

۱۰

ئێران لەگەڵ قەیرانی ئاو و هاوینێکی گەرم بەرەوڕووە

۹

دریژه ی : (سەروتار)

پەیامی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە بەبۆنەی ٣١ی جۆزەردان ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە

کرێکارانی چەوساوە، خوازیاری ژیانێکی باشتر بوون. زەحمەتکێشانی گوند کە لە ژێر کۆت و بەندەکانی پاشماوەی سیستەمی کۆنی دەرەبەگایەتی، ڕزگاریان ببوو، ژانی تینووی مافی یەکسان و ئەو جەماوەرە خەڵکەی کە نەیاندەویست چیتر باری ستەمی نەتەوەیی لەسەرشانیان قورسایی بکات، سەرجەم ئەو ویست و ئاوات و ئامانجانە لە بزووتنەوەیەکی بەرخۆدانی جەماوەریدا خۆی نیشاندا.

بزووتنەوەیەک کە خۆی ئامادە دەکرد بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو ڕژیمە تازە بەدەسەڵات گەیشتووەی کە هەڕەشە بوو بۆسەر دەستکەوتەکانی شۆڕشی کۆمەڵانی ئازادیخواز. سەرەتا کۆنەپەرستانی ناوخۆیی و پاشماوەی سیستەمی ڕزیوی دەرەبەگایەتی، هەوڵیاندا بە پشتبەستن بە حکومەتی ناوەندی پێگەی لەدەستچووی خۆیان سەرلەنوێ بەدەست بهێننەوە. بۆ ئەم مەبەستەش دەستیان کردبوو بە پێکهێنانی باندی چەکداری و هەڕەشەیان لە زەحمەتکێشانی گوندەکان دەکرد. کۆمەڵە بەمەبەستی پووچەڵکردنەوەی ئەم ڕەوتە، بانگەوازی خەڵکی زەحمەتکێشی کوردستانی کرد کە لە نێو یەکێتیکانی جووتیاراندا کۆببنەوە و بە شێوەیەکی ڕێکخراو و چەکدارانە داکۆکی لە مافەکانیان بکەن. هاوکات لەگەڵ نزیکبوونەوەی کاتی هێرشی ڕژێم بۆ سەر کوردستان، ناوەندەکانی مەشق و بارهێنانی نیزامی کۆمەڵە لە باکوور و باشووری کوردستان بۆ ئامادەکردن و پەروەردە کردنی کادر بۆ هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە دامەزران. بڕبڕەی پشتی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە لە لایەن ئەو خەباتکارانەوە پێکهات کە لەو ناوەندانەدا مەشق و ڕاهێنانیان پێکرابوو. هێزی یەکێتیکانی جووتیاران بە ڕێبەرایەتی کۆمەڵە، لە "مەریوان، دیواندەرە، کامیاران، سەردەشت، بۆکان و مەهاباد"، ئەرکەکانی خۆیان سەرکەوتووانە بە ئەنجام گەیاند. زەوی و زارەکان بەسەر جووتیارە هەژارەکاندا دابەشکران و گرووپە چەکدارەکانی ئاغاکان لەبەریەک هەڵوەشێنرانەوە. جۆش و خرۆشی ئەو زەحمەتکێشانەی کە بە دەستی خۆیان سەرکەوتنیان بەدەستهێنابوو و بە داهاتوویەکی گەش ئومێدوار ببوون و هەروەها ئەو کەشوهەوا سیاسی- دیموکراتیکەی کە هەموو کۆمەڵگای کوردستانی داگرتبوو، ئەم ناوچەیەی کردە سەنگەرێکی بەهێز بۆ بەردەوام بوونی شۆڕشی ئێران.

بەرفراوانبوونی نفوزی سیاسی و کۆمەڵایەتی کۆمەڵە و گەشەکردنی تواناکانی، لە کۆکردنەوە و ڕێکخستنی جەماوەردا کە لە چەندین ڕووداوی مێژوویی وەک کۆچی خەڵکی مەریوان و مانگرتنی گشتی یەک مانگەی خەڵکی شاری سنە، بەمەبەستی دەرکردنی سپای پاسداران لەو شارانە، ڕێپێوانگەلێکی گەورە و پرشکۆ بەرەو شاری مەریوان بۆ پشتیوانی لە خەڵکی ئەم شارە و چەککردنی هێزی کۆنەپەرستی ناسراو بە "سپای ڕزگاری"، کە لەلایەن شێخەکانی ناوچەکەوە ڕێکخرابوو، خۆی نیشاندا. هیچکام لەمانە کە ئاسۆیەکی جیاوازیان بۆ داهاتووی شۆڕشی ئێران لەبەردەمدا بوو، لە لایەن ئەو ڕژێمە ئیسلامییە کۆنەپەرستەوە کە تازە بەدەسەڵات گەیشتبوو، تەحەمول نەدەکرا. هەر بەو هۆیەشەوە، دوای ماوەیەک فریوکاری و کات کوشتن، هەموو دەرگاکانی دیالۆگ و دانوستانی داخست و دوای خوڵقاندنی چەند کارەساتێکی وەک کۆمەڵکوژیی "قارنا و قەڵاتان" و شوێنەکانی دیکە، بە فەرمانی خومەینی لە ٢٨ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٥٨دا لەشکرکێشییەکی بەرفراوان و دڕندانە بۆسەر کوردستان دەستی پێکرد.

کۆمەڵە بانگەوازی خەڵکی کوردستانی کرد کە لە هەموو بوارەکاندا بەرەنگاری ئەم لەشکرکێشییە ببنەوە. خەڵکی کوردستان بە گەرم و گوڕی پێشوازییان لەو بانگەوازە کرد و مێژوویی پڕ لە هەوراز و نشێو و پڕ لە وانە و ئەزموونی چل و چوار ساڵی ڕابردوویان خوڵقاند. لەو کاتەوە تا ئێستا هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە بەردەوام هاندەری خەبات و خۆڕاگریی کۆمەڵانی خەڵک بووە و بۆخۆی وەک پێشەنگ و سەرقافڵەی ئەو خۆڕاگری و فیداکارییە ڕۆڵی بینیوە. هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە لە ماوەی بوونی خۆی لە مەیدانی خەباتی سیاسی و چەکداریی لە دژی چەوساندنەوە و سەرکوتگەرییەکانی حکومەتی ناوەندی و داکۆکیکردن لە مافە سەرەتاییەکانی خەڵکی زەحمەتکێش لە کۆمەڵگەی کوردستاندا، بە چەندین هەوراز و نشێودا تێپەڕیوە و کۆمەڵێک نەریتی بەنرخی لەم کۆمەڵگایەدا چێخستووە. پێشمەرگەی کۆمەڵە نەک هەر خەباتکارێکی ئازا و خۆنەویست بووە لە مەیدانەکانی شەڕدا، بەڵکوو لە هەمان کاتدا ڕێکخەر و لایەنگرێکی شێلگیری خەباتی کۆمەڵانی خەڵکی زەحمەتکێشە لەپێناو گەیشتن بە ژیانێکی باشتردا بووە. بەبێ دوودڵی و ڕاڕایی لە بەرامبەر نەریت و کولتووورە دواکەوتووەکاندا وەستاوەتەوە و بانگەشەکار و پەرەپێدەری کولتوورێکی پێشکەوتنخوازانە و ئینسانی تر بووە. هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە نەک هەر حەماسەخوڵقێنی مەیدانی نەبەرد، بەڵکوو لە هەمان کاتدا ئالاهەڵگری یەکسانی ژن و پیاو بووە. هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە، لە هەرکوێیەک بووبێت، گەلێک یادگاریی بەنرخی لە بوارە کۆمەڵایەتییەکاندا بۆ باشترکردنی باری گوزەرانی خەڵک بەجێهێشتووە. هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە، لە هەر شوێنێک بووبێت، تۆوی هۆشیاریی چاندووە و ئاسۆی سۆسیالیزمی بەڕووی کۆمەڵانی خەڵکی چەوساوە و زەحمەتکێشدا کردۆتەوە. بەم هۆکارانە بوو کە هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە زۆر زوو بوو بە یەکێک لە کۆڵەکە بەهێزەکانی بەرخۆدانێکی بەربلاوی کۆمەڵایەتی. خۆڕاگرییەک کە لە ئاکامدا خەڵکی کوردستان سەریان بۆ ڕژێمی کۆماری ئیسلامی دانەنەواند و پێشمەرگەی کۆمەڵە، بەهۆی مانەوە و پێداگریی لەم سەنگەری خۆڕاگری و بەرخۆدانەدا بوو کە لەناو دڵی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا جێگای خۆی کردووە.

هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە نەک هەر جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش بێ ئەرک ناکات و لە چاوەڕوانی سەرکەوتنی نیزامی خۆیدا ڕاناگرێت، بەڵکوو متمانە بەخۆبوون و پشتبەستنیان بە هێزی خۆیان پتەوتر دەکات. ئاسۆی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە بۆ ڕزگاری خەڵکی زەحمەتکێش شۆڕشە، شۆڕشێک کە هێزی بزوێنەرەکەی لە کرێکاران و زەحمەتکێشان پێکدێنێت. شۆڕشێکی لەم شێوەیە نەک سەرچاوەگرتوو لە ئیرادەی ئێمە، بەڵکوو پشت ئەستوورە بە واقیعە بنەڕەتییە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکان، ناکۆکییە چینایەتییەکان، نایەکسانی و هەڵاواردنی کۆمەڵایەتی، نەبوونی ئازادی تاکە کەسی و پێشگرتن لە بیرکردنەوەی ئازاد و ژیانی ئازاد ، واتا ئەو ناکۆکیە بنەڕەتیانەی کە کۆمەڵگا بەرەو شۆڕش پاڵ پێوەدەنێن. شۆڕش بەواتای گواستنەوەی دەسەڵاتی سیاسی لە کەمینەیەکی بچووکەوە بۆ زۆرینەی بەرهەمهێنەرانی سەروەت و سامان و نیعمەتەکانی کۆمەڵگە، ئەمەش بە واتای خوڵقاندنی گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی ئابووری و کۆمەڵایەتی لە ژیانی خەڵکدا دێت. هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە بەش بەحاڵی خۆی هەوڵدەدات هاوسەنگی هێز بە قازانجی بەرەی کۆمەڵانی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش بگۆڕێت و هەلومەرجی شۆڕش و ڕاپەڕینی جەماوەری نزیکتر بکاتەوە. لە ئەنجامی چالاکییەکانی ئەم هێزە، سەرکەوتنی کۆتایی لە خەبات بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی خەڵکی کوردستان و دەستەبەرکردنی ئازادی و مافی چارەی خۆنووسین بە شێوەیەکی ئاسانتر و زیانێکی کەمتر مسۆگەر دەبێت.

خەڵکی کوردستان بە پشتیوانیکردن لەم هێزە و بەشداریکردن لە چالاکییەکانیدا، لە ڕاستیدا بەرگرییان لە کەرامەتی ئینسانی خۆیان کردووە. هەزاران کەس بەشێک لە باشترین ساڵەکانی تەمەنیان لە ڕیزەکانی ئەم هێزەدا بەسەر بردووە و بە حەق شانازی بە ڕابردووی خۆیانەوە دەکەن. ژمارەیەکی زۆر ئینسانی کۆمۆنیست و کەسایەتی خۆشناو و ناسراوی خەڵکی کوردستان، کە ئاواتی ڕزگاربوونی خەڵک لە ستەم و چەوسانەوە و کاری کرێگرتەیان لەدڵدابوو، لە ڕیزەکانی ئەم هێزەدا گیانیان بەختکرد.

ئەگەرچی زیاتر لە دوو دەیەیە ئەم هێزە، کە لەلایەن کۆمەڵەی کۆمۆنیستەوە ڕێبەرایەتی دەکرێت، بە پێی سیاسەتێکی ڕاگەیەنراو، هیچ چالاکییەکی نیزامی لە دژی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی ئەنجام نەداوە، بەڵام پێگەی خەباتی چەکداری و بەرخۆدان ، لە چوارچێوەی مافی بەرگری ڕەوادا هەرگیز لە ستراتیژی ئێمەدا نەچووەتە ژێر پرسیارەوە. واقیعییەت ئەوەیە کە خەباتی چەکداریی، بە لەشکرکێشی هێزەکانی ڕژێمی ئیسلامی، بەسەر خەڵکی کوردستاندا سەپێنرا. خەڵکی کوردستان ئازادییان دەویست و لەبەر ئەوەی بڕیاریان دابوو بەرگریی لەو دەستکەوتە دیموکراتیکانە بکەن کە لە کاتی ڕووخانی ڕژێمی شادا بەدەستیان هێنابوو، ناچار بوون چەک هەڵبگرن. بەرگریکردن لەو ئازادییە بەبێ فیداکاری و قوربانیدان مومکین نەبوو. ئەوان پەنایان بۆ توندوتیژی نەبرد، بەڵکوو دژی توندوتیژی وەستانەوە و بەرگرییان لە کەرامەتی ئینسانی خۆیان کرد. کاتێک پاشەکشەیان بە هێزەکانی ڕژێم کرد و جارێکی دیکە کوردستانیان لە ژێر دەسەڵاتی ڕژێمی سەرکوتگەر ڕزگار کرد، لە زۆر شوێنی کوردستان نموونەگەلێکی بەنرخیان لە شێوازی ژیانی مەدەنی و هەروەها کەشوهەوای دیموکراتیک ئەزموون کرد.

بە بۆنەی ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵەوە، یادی هاوڕێ سەعید موعینی،کاکە خانە، یەکەم پێشمەرگە و یەکەم گیانبەختکردووی کۆمەڵە، کە ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە بۆ ڕێزلێنان لە یاد و بیرەوەری و ڕۆژی گیانبەختکردنی ئەو ئازیزە، ناونراوە و هەروەها یادی هەزاران تێکۆشەر و مرۆڤی شەریف کە لە مەیدانە جۆراوجۆرەکانی خەباتدا لەدژی یەکێک لە جینایەتکارترین و کۆنەپەرست ترین دیکتاتۆرییەکانی ئەم سەردەمەدا گیانیان بەختکردووە، بەرز و بەڕێز ڕادەگرین و سڵاو دەنێرین بۆ بنەماڵە سەربەرز و خۆڕاگرەکانیان.

کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە

٢٩ی جۆزەردانی ١٤٠٢

وڵامی چەند هاوڕێ بە پرسیاری پێشڕەو

بە بۆنەی ۳۱ی جۆزەردان ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە

بۆ ئەم ژمارەیەی پێشڕەو بە بۆنەی ۳۱ی جۆزەردان ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە پرسیارێکمان ئاراستەی سێ کەس لە هاوڕێیانی کۆمەڵە کرد کە یان هەر ئێستە لەڕیزی پێشمەرگەی کۆمەڵەدان یان دەورەیەک لە تەمەنیان لەڕیزی پڕ لە شانازی پێشمەرگەی کۆمەڵەدابوون. ئەوەی لەم بەشەدا بەرچاوتان دەکەوێت.

پێشڕەو: وەکوو پێشمەرگەیەکی کۆمەڵە لە بارودۆخی ڕوو لە ئاڵوگۆڕی ئێستادا، داهاتووی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە چۆن دەبینن و ئەرک و جێگە و پێگەی ئەم هێزە چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

وڵامی هاوڕێ ڕەحمان محەممەدی:

سڵاوێکی گەرم! بەرلە هەموو شتێک بەم بۆنەوە گەرمترین پیرۆزبایی لە هاوڕێیانی پێشمەرگەی کۆمەڵە دەکەم. یادی هەموو تێکۆشەرانی ڕێبازی ئازادی و سۆسیالیزم پیرۆز ڕادەگرم کە گیانی ئازیزیان لەناو ڕیزەکانی کۆمەڵەدا بەختکردووە و سەری ڕێز و حورمەت بۆ بنەماڵەی ئازیزیان دادەنوێنم.من لە جوابی پرسیارەکەتاندا ناچمە سەر دەور و نەخشی پێشمەرگەی کۆمەڵە لە ڕابردوودا چون لەسەر ئەم بابەتە زۆر قسە کراوە و مێژوویەکی پڕ لە جوانی و کاریگەر و حاشاهەڵنەگری لەناو بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستاندا بەجێ هێشتووە.

هەر وەک لەم تۆ مانگەی ڕابردوودا دیتمان کوردستان شوێنی دەست پێکردنی شۆڕشی ژینا بوو، دەور و نەخشی دۆستان و لایەنگرانی کۆمەڵە لەپاڵ گرتنی هەڵوێستی مەسئولانەی هێزی عەلەنی کۆمەڵە، کوردستانی کردبووە سەنگەرێکی وەها کە دامودەزگای سەرکوتگەرانی ڕژیمی تووشی ترس و دڵە ڕاوکێ کرد. بە بڕوای من لە ئێستادا هێزی پێشمەرگە بەو ئەندازەی کە بەشێک لە کۆمەڵانی خەڵک و بگرە بەشێکیش لە چالاکان لەم بوارەدا تەوقوعیان لێی هەیە لەباری نیزامییەوە مەبەستمە ناتوانێت دەور و تەئسیری لە ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەکەدا هەبێ و بارسەنگی هێز بەرامبەر بە ڕژیم زۆر کەمترە، لەبەر ئەوەی ڕژیم لەم چل و چەند ساڵەدا بەشی زۆری داهاتی بە چەک و چۆڵ و سیستەمی موشەکی و هتد... تەرخان کردووە و هێزی پێشمەرگەش بەهۆی ئەنجام نەدانی چالاکی نیزامی نەیتوانیوە وەک جاران دەسکەوتێکی لە مەیدانی شەڕدا هەبێت.ڕاگرتنی سیمای نیزامی بۆ کۆمەڵە بۆ پاراستنی دامودەزگاکانی ئامووزشی و پەنادان بە چالاکانی سیاسی و پاراستنی بنەماڵەی ئەوان و ئێکی لە ناوچەکانی کوردستانی ئێران لە ئەگەری هەرچەشنە ئاڵوگۆڕێک لەم کاتەدا پێویستە. هەر وەک لە شۆڕشی ژینادا دیتمان دڵگەرمی خەڵکی ڕاپەڕیو لە کوردستان بە بوونی هێزی پێشمەرگە

هێندە زۆر بوو کە هەر بڕیار و دروشمێک لە لایەن کۆمەڵەوە دەدرا، خەڵک بە دڵێکی فەراوانەوە پشتیوانییان لێ دەکرد. تەئسیری هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە دەبێ لەم کات و ساتانەدا ببیندرێت.

بۆیە بەڕای من خۆ ئامادەکردن و پەروەردەکردنی پێشمەرگەی کۆمەڵە بە باوەڕە جوانەکانی کە هەوڵدانە بۆ گەیشتن بە دونیایەکی پڕ لە ئارامی و ژیانێکی شیاوی ئینسانی ئەم سەردەمە ئەرکێکی ڕۆژانەیە کە دەبێ بیبێت. لەپاڵ ئەوەشدا هەوڵدان بۆ ناسینی سیستەمی شەڕ لەم سەردەمەدا کە زۆر جیاوازی لەگەڵ سەردەمی پێشوودا هەیە ئەرکێکی پێویستە. وەدەست خستنی پێویستییەکانی دیفاع لە خۆ و جوڵانەوەکەش بەپێی پێویست دەبێ هەوڵی بۆ بدرێت. بە بڕوای من دەبێ لە باری نیزامییەوە بیر لەوە بکرێتەوە کە چ ئاڵوگۆڕ و تاکتیکێک بەکار دێنین کە لەگەڵ وەزعی ناوچەکە و تواناکانی خۆمان دەگونجێت. لێرەوە ماندوونەبوونی لەو هاوڕێیانە دەکەم کە بە بەشداربوونیان لەناو ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵەدا توانیویانە ڕوخساری خۆشەویستی پێشمەرگەی کۆمەڵە پارێزن.

وڵامی هاوڕێ ئەسرین ڕەحیمی:

ئاسۆی ئێمە بۆ ئەو گۆڕانکارییە لە کۆمەڵگای کوردستان و ئێراندا گەشەکردنی خەباتی جەماوەرییە و لە جەرگەی ئەو خەباتەشدا گەشەکردنی هێزی چینی کرێکارە، خەباتێکی جەماوەری کە هەم کۆماری ئیسلامی بڕووخێنێ و هەم ڕێگا بۆ هەنگاوەکانی دوایی بەرەو سۆسیالیزم هەڵبگرێ. ئێمە پرۆژەیەک یا ستراتیژێکمان نییە کە بە هیچ هێزێک غەیری هێزی جەماوەر پشت ئەستوور بێت. ئێمە پێمان وانییە ئەوە هێزی پێشمەرگەی ئێمەیە کە ئازادی و ڕزگاری بۆ خەڵکی کوردستان بەدیاری دەبات و پێشکەشیان دەکات. بەڵام ئەم هێزە جێگاوشوێنێکی دیاریکراوی لە سەرجەم ستراتیژی ئێمەدا هەیە. ئەو جێگا و شوێنە گرینگە و ئێستا کە نزیک دەبینەوە لە ڕۆژی پێشمەرگەی کۆمەڵە ڕێزی لێ دەگرین. عەمەلیاتی چەکداری ئێمە لەو شوێنەوە دەست پێ ناکات کە کۆتایی هات. لەو شوێنەوە دەست پێ دەکات کە لە ١٣٥٨ەوە دەستی پێکرد. ئاسۆی خەباتی چەکداریی ئێمە هەڵدەگەڕێتەوە بۆ ئەوەیکە چەندە خەباتی جەماوەریی لە کوردستان پەرەدەستێنێ و چەندە ئەو خەباتە جەماوەرییە تەنگ بە هێزەکانی کۆماری ئیسلامی، تەنگ بە دامودەزگا دەوڵەتییەکان هەڵدەچنێ و ئەو هاوسەنگی هێزە وا دەگۆڕێ کە ئەو جارێش دەورێک بۆ هێزی پێشمەرگەش پەیدا بێت و هێزی پێشمەرگەش دەوری خۆی دەنوێنێ. بەڵام بێجگە لەوانە خاڵێک کە زۆر گرینگە سەبارەت بە بوون و ئیدامەکاریی هێزی پێشمەرگەی کۆمەڵە ئەوەیە کە ئێمە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەژین، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ناوچەیەکی پڕ شەڕ و شۆڕە، پڕپڕە لە داروودەستەی چەکدار، لە هیچ وڵاتێک لەو وڵاتانە چاوەڕوانی ئەوە ناکرێ کە بۆ ڕۆژێکیش دێمۆکراسی و ئازادی و مافی جەماوەر خۆی لە خۆیدا لە لایەن دەسەڵاتەوە بەڕەسمی بناسرێت. لە وەها مەنتەقەیەکدا کۆمۆنیستەکان نابێ ئەو بەشە لە کۆمەڵگا بن کە بکرێ بە دەست بەستراوی بیانبەنە قوربانگا، دەبێ بە هەموو وەسیلەیەک خۆیان تەیار کەن تا نیشانی بدەن کە لە کاتی خۆیدا ئەوانیش دەتوانن دیفاع لە خۆیان بکەن، لە مەوجوودییەتی خۆیان و لە خەڵکی کوردستان پارێزگاری بکەن. پاراستنی هێزی چەکداری کۆمەڵە لەو ناوچەیەدا بەتایبەت ئێستا کە کۆماری ئیسلامی زەختی خستۆتە سەر حکومەتی مەرکەزی عێراق و هەرێمی کوردستان کە چەکمان بکەن و بارگاکانمان پێ چۆڵ بکەن، بێجگە لە هەموو ئەو زەرووڕەتانەی کە تا ئێستا باسمان کرد خۆی لەخۆیدا سەنگەر بەندییکە بۆ دوا ڕۆژی خەباتی جەماوەری لە کوردستان.

وڵامی هاوڕێ هەتاو عەبدوڵڵاهی بە پرسیاری پێشڕەو:

ئەگەر بمانهەوێ پێناسەیەک لە پێشمەرگە بکەین یان خود پێگەی ئەو مرۆڤە خۆنەویستە لە بارودۆخی هەنووکەیی و داهاتووی کوردستان شرۆڤە بکەین، دەبێ چاوخشاندنێکمان هەبێ بەسەر مێژووی ئەژی لە شانازی و سەربەرزی پێشمەرگەی کۆمەڵە کە بێگومان بەو ڕاستییە حاشاهەڵنەگرە دەگەین: پێشمەرگە کە خۆی هەڵقوڵاوی دڵی خەڵک بووە لە سەرەتای خۆسەپاندنی ئەو ڕژیمە دژە مرۆڤە کاریگەری ئەرێنی بەسەر ڕەوتی ڕووداوەکانی مێژووی پڕلە شانازی کوردەوە بووە و وەکوو باسکی بەهێزی جەماوەر پێناسە کراوە. پێشمەگەی کۆمەڵە لە بارودۆخێکدا هاتە مەیدانی کایەی سیاسییەوە کە بارودۆخی ئەوکاتی کوردستان هێشتاکە لە ژێر کاریگەری سیستەمی فیئۆدالیدابوو و فەزایەکی ئایینی و چەقبەستوو کوردستانی تەنیبوو بۆیە لە وەها بارودۆخێکدا بێگومان دەستبردن بۆ یاسا و ڕێسا سەپاوەکانی کۆمەڵ کە گرینگییەکی تایبەتی بۆ خەڵک بوو کارێکی دژوار بوو، بەڵام پێشمەرگەی کۆمەڵە بە پشت بەستن بە وانە و ئەزموونەکانی حیزبەکەی ئەو تابۆیانەی شکاند و هەموو هەوڵەکانی خستەگەڕ تا ئاستی وشیاری سیاسی خەڵک بەرز کاتەوە تا ئەو جێگایەی کە ژنان خۆیان لەو حیزبەدا دیتەوە. ئەوان چەکی پڕ شانازی شۆڕشیان لەشان کرد و هاتنە ناو ڕیزی پڕ لە شانازی کۆمەڵەوە.ژنان لە بارودۆخێکی سوننەتی و چەقبەستوو هاتنە گۆڕەپانی سیاسییەوە و شان بەشانی پیاوان دەست لەناو دەستی یەک تا بە هەنووکەش بۆ نەمانی ئەو ڕژیمە و وەدیهاتنی سیستەمێکی مرۆڤی کە هەموو تاکێک تێدا ماف و ئازادی ڕەهای هەبێ خەبات دەکەن.

ئەوەی کە پێشمەرگە لە ڕابردووی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کورد دا چ سەنگ و پێگەیەکی بووە و چۆن ڕۆڵی گێڕاوە، دەبێ بڵێین مێژوو شایەتی فیداکاری و گیانبازی و لە خۆبردوویی سەربەرزانەی ئەو ڕۆڵە ئازادیخوازانەیە بەڵام ئەگەر بەڕژێینە سەر پرسیاری بەڕێزتان کە پەیوەندی هەیە بە داهاتوو و ڕۆڵ و کاریگەریی ئەو هێزە وزەبەخشە کە دانە بە دانەیان ڕۆڵەی ئەو خەڵکەن، دەبێ بڵێین لە بارووددۆخی هەنووکەیی دا کە کۆمەڵگا ئاوسی شۆڕشێکی سەرتاسەرییە و ماوەیەکی زۆرە خۆی خزاندۆتە ناو هەموو جومگەکانی کۆمەڵگا و تاک بە تاکی خەڵک بە هەموو چین و توێژەکانیانەوە پایە لەرزۆکەکانی ئەو سیستەمە دژە مرۆڤەیان زیاتر خستۆتە لەرزە، ئەرکی پێشمەرگە دەچێتە قۆناغێکی دیکەوە کە بەرپرسیارێتی و ئەزموونی زۆری پێویستە. دەبێ ئەو هێزە سەرەڕای ئەوەی پارامێتری ئەرێنی لەخۆی جێ هێشتووە، لە ئێستادا هەموو هەوڵەکانی بخاتەگەڕ بۆ لەگۆڕنانی ڕژیمی کۆماری ئیسلامی و وەدیهاتنی خەونەکانی پێشمەرگەی کۆمەڵە کە بێگومان هەمان خەونی خەڵکە کە ساڵهای ساڵە خەباتی بۆ دەکات. دەبێ هەردەم پرەنسیپی سیاسی و نیزامی خۆی بپارێزێ تا لە ئەگەری هەر ڕووداوێکی سیاسییەوە پەیوەست بە شۆڕشی خەڵک بێتەوە و خەباتی شاخ و شار بە یەکەوە بلکێنێ تا نەمانی ئەو ڕژێمە و ڕزگاریی یەکجارەکی کوردستان لەژێر ستەم و چەوسانەوە.

وتوێژی پێشڕەو سەبارەت بە پرسی هۆشیاریی، ڕێکخراوبوون و ڕێبەریی، لەگەڵ هاوڕێ جەماڵ بوزورگپوور

پێشڕەو: مەبەستی سەرەکی بزوتنەوەی ژن ژیان ئازادی ڕوونە. مەبەست کۆتایی هێنان بە دەسەڵاتی سیاسی وەک کۆسپێکی جددی سەر ڕێگای وەدی هێنانی داخوازییەکانییەتی. دیارە هەمومان دەزانین بەبێ بەشداری بەرینی کۆمەڵانی خەڵکی ستەمدیتوو لابردنی ئەم کۆسپە بە ئاسانی مەیسەر نابێ. پرسیارم ئەوەیە کە ئەم بەشدارییە چۆن مومکین دەبێت. بۆیە ئەم پرسیارە دەکەم چون هەتا ئێستا ڕاستە خەڵک بە گشتی لە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی بێزارن بەڵام بەهۆکاری جۆراوجۆر لە ئاستێکی بەرفراواندا بەشداری ئەم شۆڕشە نەبوون؟

وڵام: زۆرجار لەم بارەوە قسەمان کردووە. بەڵێ وایە. ئەوەی ئێوە ئاماژەتان پێدا لە ڕاستیدا خاڵی لاوازی بزوتنەوەی ژینایە. کۆماری ئیسلامیش ئەوە دەزانێت بۆیە هەوڵیداوە و ئێستاشی لەگەڵ بێت هەوڵ ئەدات کە ئەم لاوازییە واتە دووربەرزییە پەرە پێ بدات و نەهێڵێ خەڵک لە ئاستێکی بەربڵاودا و بە شێوازێکی ڕێکخراو بەشداریی شۆڕشێک بن کە بەدڵ پێیان خۆشە سەرکەوێ. بە شێوازی جۆراوجۆر خەڵک لە بەشداری لە شۆڕش و ڕاپەڕین دەترسێنێت. گرتن و زیندانیکردن و ئەشکنجەدان و هەروەها لەسێدارەدان ئامرازی بردنە سەرەوەی تێچووی بەشداربوونی شۆڕشە تا خەڵک سڵی لێ بکەنەوە و تێکەڵاوی نەبن. تۆوی نائومێدی و بێهیوایی دەچێنێت. بێباوەڕی، ناکۆکی و دوبەرەکایەتی لەنێو خەڵکدا پەرە پێ ئەدات. دەتوانم بڵێم بە داخەوە بۆ کورت ماوە ئێستا سەرکەوتوو بووە و تا ڕادەیەکیش پاشەکشەی بە بزوتنەوەی نارەزایەتی کردووە. بەڵام بۆچی دەڵێم کورت ماوە یان پاشەکشە نەک شکست. وڵام بەم پرسیارانە بۆ زاڵ بوون بەسەر لاوازییەکانی بزوتنەوەی ژینادا گرنگن. دەزانین کە کۆماری ئیسلامی تەنیا بە پشتبەستن بە داو و دەزگای سەرکوت توانیویەتی هەتا ئێستا خۆی لەم شەپۆلە نارەزایەتییە بپارێزێت. حکومەتێک کە ئەمە تەنیا وەسیلەی مانەوەی دەسەڵاتەکەی بێت، دیارە ناتوانێت بۆ درێژە ماوە کەڵکی لێوەربگرێت. بە تایبەت ئەگەر ئەم هێزە بەردەوام لەگەڵ شەپۆلی و نارەزایەتی جەماوەری بەرەوڕوو بێتە، مانەوە دەبێ و تواناییەکانی خۆی لەدەست دەدات. جگەلەمە، بەردەوامبوونی خەبات و نارەزایەتییەکان کێشە و ناکۆکی نێو دەسەڵات پەرە پێ دەدات کە نیشانەکانی هەر ئێستا دیارە. ئەمە ناتوانێت لەسەر دەزگای سەرکوتی کۆماری ئیسلامی کاریگەری نەبێت. جگە لەمانە ئابووری ئەم وڵاتە دارماوە و هیچ بەرنامەیەکی دیاریکراویش بۆ چارەسەرکردنی چاوەڕوان ناکرێت. لەگەڵ ئەوەشدا ژیانی ئاسایی خەڵک تووشی مەترسی گەورە بووەتەوە کە لەڕاستیدا بەردەوامبوونی مومکین نییە. گوشاری ئێرنەتەوەیی بە تایبەت هەوڵێکی چڕ لە ئارادایە کە زیادەخوازییەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا سنووردار بکرێت. بۆیە کۆماری ئیسلامی ناتوانێت بۆ درێژماوە لەسەر ئامرازی سەرکوت حیساب بکات. هەروەک پێشتر باسکرد ڕاستە پاشەکشە بە بزوتنەوەی نارەزایەتی کراوە بەڵام شکستی پێ نەهاتووە. با بزانین بۆچی؟ چاو لێ بکەن. لەو ماوەیەدا بزوتنەوەی داخوازییەکان لە پەرەسەندندا بووە. کرێکاران، خانەنشینان، مامۆستایان، خوێندکاران، هونەرمەندان و ژنان بە شێوازی بەرین وازیان لە ویست و داخوازییەکانیان نەهێناوە. بەردەوام لێرەو لەوێ ماندەگرن، ڕێپێوان دەکەن، کۆدەبنەوە. ئێستاش سەرەڕای ئەو هەموو زەخت و زۆرە بە دەست کێشەی حیجابی زۆرەملێوە گیریان خواردووە. دژایەتی لەگەڵ حیجابی زۆرەملێ ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ پەرە دەستێنێ، چاو لە سیاسەت و کردەوەکانی کۆماری ئیسلامی بکەن. ژمارەی ئێعدامەکان چووەتە سەرەوە. گرتن و زیندانیکردن و ئەزیەت و ئازار بۆتە بابەتێکی هەر ڕۆژە. پرسیار ئەمەیە کە بۆچی؟ ئەگەر شۆڕش بیان بە وتەی ئەوان « ئاژاوەگێری» کۆتایی پێ هاتووە، ئەی ئەم کردەوانە بۆچیە؟ لەچی نیگەرانن؟ دەمەوێت بڵێم کە بەهەر پێوانەیەک ئەم بزوتنەوەیە بەردەوامە و خەریکە بەرەوپێش دەچێت. بەڵام دیارە بەپێی سروشتی خۆی و لە ئاست تواناییەکانی خۆیدا. ئەوەی وا ئێستا لە ساحەی سیاسی ئێراندا لە ئارادایە ئەم ڕاستییەمان بۆ دەردەخات کە خەڵکی ناڕازی ڕێگایان دۆزیوەتەوە. پەرەپێدان بە بزوتنەوەی داخوازییەکان ئەو ڕێگایەیە کە ئیمکان و مەجال دەرەخسێنێت کە جەماوەرێکی زۆرتر بەشداری نارەزایەتییەکان بن ، بەبێ ئەوەی هەزینەیەکی زۆر قورس لە سەرشانی خۆیان هەست پێ بکەن.

ئەمە ئەو ڕێگایەیە کە خەبات و نارەزایەتییەکان جەماوەریی دەکاتەوە. ئەگەر هەموویان ناتوانن لەسەر شەقام حازر بن بەڵام زۆر کەس دەتوانێت لە مانگرتن و ڕێپێوانەکاندا بەشداری بکەن بە مەرجێک ئەم بیان ئەو نارەزایەتی ڕەنگدانەوەی گیرو و گرفتەکانی ژیانی و لە قەدەر زەرفییەتیدا بێت. لە درێژەی ئاوا حەرکەتێکدایە کە ئاستی هۆشیاریش دەچێتە سەرەوە و بەشی زۆری کۆمەڵگا دەگەن بەو باوەڕە کە ڕێگاچارە لە گۆڕاندایە. ئەم گۆڕانەش مومکین نابێت بەبێ ئەوەی دەنگیان یەکبخەن و دەستیان لە دەستی یەکتر گرێ بدەن. بگەن بەو باوەڕە کە حەرەکەتی ئەمڕۆیان هەرچەند بچوکیش بێت ڕێگا خۆشدەکات بۆ هەنگاوی گەورەتری دواڕۆژ. هەمووی ئەمانە لە جەریانی خەبات و نارەزایەتییەکاندا مومکین دەبێت.

پێشڕەو: باشە، کە وابوو دەتوانین بڵێین بەشداری کۆمەڵانی خەڵکی ستەم دیتوو لە شۆڕش لە دژی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی پێویستییەکی حاشاهەڵنەگرە، بەڵام ئایا ئەمە کافییە؟ ئایا خەڵک هەروا بێ سازمان و ڕێکخراو بە پان و بەرینی بەشداری شۆڕش بن تەواوە یان پێویستییان بە سازمان و ڕێکخراو بوون هەیە؟ ئەگەر وایە ئەم سازمان یان ڕێکخراوە چۆن پێک دێت؟

وڵام: ئەوەی ڕاستی بێت خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش لە ڕێگای کلاسی ئامۆزشییەوە هۆشیاریی بە دەست ناهێنن و یان فێری ڕێکخراوبوون نابن. ئەوان بە تەبیعەتی ژیانی خۆیان تەنیا لە ڕێگای نارەزایەتی دەربڕین لەدژی هەلومەرجی ژیانی ئەمڕۆیان بەوە دەگەن کە سیستەم و دەسەڵاتی داسەپێنراو نامۆیە لەگەڵ ژیانی ئەوان. هۆشیارییان دەچێتە سەرەوە و ڕێگاچارە دەدۆزنەوە. بە خەبات و بەربەرەکانێی هەر ڕۆژە لەگەڵ ئەو دەسەڵاتە بەوە دەگەن کە دەبێ ئەمانیش هێزیان هەبێت و بەوە دەگەن کە هێزیان لە ڕێکخراوبوونیاندایە. بە ئەزموون بۆیان دەرکەوتووە کە خەڵکی بێ سازمان و ڕێکخراو هەرچەند لەسەر حەقیش بن سەرئەنجام دەکەونە دوای هێزێکی کە ڕێکخراو بێ و مەبەستە سەرەکییەکیان لێ ون دەبێ. وەک ئەوەی کە لە شۆڕشی ساڵی ٥٧ ڕوویدا. لەو ساڵەدا خەڵک ڕاپەڕین. بەڵام لەبەرئەوەی ڕێکخراو نەبوون بە ناچار کەوتنە دوای مەیل و بۆچوونی مەزهەبی کە هێزی ڕێکخراوو سازمانی هەبوو. مەبەستی سەرەکی شۆڕشی ٥٧ کە کۆتایی هێنان بە زوڵم و ستەم و نابەرابەری بوو، گۆڕدرا کرا بە فەقەت «مەرگ بۆ شا». دوای ڕۆیشتنی شا وتیان کار تەواو و خەڵک بگەڕێنەوە بۆ ماڵەکانیان و دەسەڵاتی تازە ئیشی خۆی دەکات و دیتمان چی ڕوویدا. لە وڵاتانی تریش هەروەها شاهیدی ڕووداوی لەم چەشنە بووین. کەوابوو من پێموایە ڕێگاچارە هەر ئەوەیە. واتە پەرەپێدان بە بزوتنەوەی داخوازییەکان. یانی هەر ئەو ڕێگایەی کە خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش و چەوساوە بە تەبیعەتی ژیانیان دەی پێون. ئەم ڕێگا ڕاستە بە ئەسپایی دەپێورێت. ڕاستە گەلێک کەند و کۆسپی لەسەر ڕێگادایە بەڵام کاتێک کەوتەسەر ڕێچکەی خۆی ڕێگای دەساڵە بە ڕۆژێک دەپێوێ. نیشانەکانی بەراستی هەر لە ئێستاوە بە ئاشکرا بەرچاو دەکەوێت و نیگەرانییەکانی کۆماری ئیسلامیش کە لە کردەوەکانیدا ڕەنگ دەداتەوە هەر ئەوەمان پێ دەڵێت. ئەرکی هێزی پێشڕەو ئاسینی ئەم بارودۆخە، بەهێزکردنی و هەوڵدانە بۆ ئاسانکاری و ئاسینی کۆسپەکانی سەر ڕێگای ئەم بزوتنەوەیە.

پێشڕەو: باسی چۆنییەتی ڕێکخراوبوونتان کرد، لێرەدا دیسانەوە ئەم پرسیارە دێتە ئاراوە کە کێ ئەم سازمان و ڕێکخراوەیە ڕێکدەخات، هەماهەنگیان دەکات و سیاسەتە گشتییەکانی دیاری دەکات و هتد...؟ دەمەوێ بپرسم جێگا و شوێنی ڕێبەری سیاسی لەم نەخشە ڕێگایەدا چییە؟ وە ڕێبەریی سیاسی چۆن پێکدێت؟

وڵام: وڵامدانەوە بەم پرسیارە ئاسان نییە، ڕێبەریی بزوتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بابەتێکی سەر ڕاست نییە کە بە چەند ڕستە یان بە مەیل و پێخۆشبوونی خۆمان سەرێەک بخرێتەوە. ئێستاشی لەگەڵدابێ بە فەرهەنگی زاڵ کاتێک باسی ڕێبەریی دەکرێت بیر و زێهنەکان دەچێتە سۆراغی ڕێبەرییەکی کلاسیک کە تیایدا کەسێک یان هێزێک وەک کاریزما پێش دەکەوێ و جەماوەریش متمانەی پێدەکەن، بەبێ ئەوەی بڵێم شتی وا ئیتر ڕوونادات، بەڵام شۆڕشی ژینا هەتا ئێستا بە پێچەوانەی ئەوەی نیشانداوە، هەرچەند هەوڵدرا و هەوڵ دەدرێت کە لەسەر بنەمای ئەو فەرهەنگە کار بکرێت بۆ تاشینی ڕێبەر، بەڵام دیتمان کە زۆر کاردانەوەی نەبوو. گومان لەوەدا نییە کە ڕێبەریی سیاسیی پێویستی هەنگاوەکانی شۆڕشی جەماوەرییە، بەڵام شۆڕشی ژینا سوژێلێکی تری هێنا ئاراوە.

با بزانین چۆن؟ بۆ جواب بەم پرسیارە دەبێ بگەڕێینەوە و بزانین ئەم شۆڕشە بۆچی هاتە ئاراوە و چی دەوێت؟ پێشتر باسمانکرد کە مەبەستی ئەم شۆڕشە ڕوونە و وتمان مەبەست کۆتایی هێنان بە دەسەڵاتی سیاسی لە ئێرانە. باشە ئەگەر کۆتایی بە دەسەڵاتی سیاسی لە ئێراندا هات، دوایی چی ڕوودەدات؟ ئایا کۆماری ئیسلامی وەک دەسەڵاتی سیاسی بڕوخێنێت، کار تەواوە؟ ویستی ژن، ژیان، ئازادی، وەک ویستی سەرەکی شۆڕشی ژینا چی لێدێت و چۆن مسۆگەر دەبێت. گەرەنتی چییە کە دیسانەوە پێشێل نەکرێت؟ ڕوانگەیەک بانگەشەی ئەوە دەکات کە ئێستا کاتی ئەو قسانە نییە، ئێستا دەبێ دەنگمان یەک بخەین کە کۆماری ئیسلامی لەسەر ڕێگا لابەرین و پاشان دەچینە سۆراغی ئەوەی کە ژن، ژیان، ئازادی، چی لێدێت و چۆن جێگیر دەبێت.

ئەوە ڕاستە کە کۆماری ئیسلامی کۆسپی سەرەکییە و دەبێ لەسەر ڕێگا لاچێ، بەڵام ئەوەی وا ویست و داخوازی سەرەکی شۆڕشی ژینایە دەبێت هەر لە ئێستاوە مەعلوم بێ کە چییان بەسەردێت، کام دەسەڵاتی سیاسی مسۆگەری دەکات و چۆن دەیپارێزێت و بەرەوپێشی دەبات. تەنیا « مەرگ بۆ کۆماری ئیسلامی» بەس نییە. ئەم دروشمانە دەبێ لە سیاسەت و ڕەفتاری ئەمڕۆدا ڕەنگ بداتەوە، دەسەڵاتی دواڕۆژ کە بتوانێت ویستە سەرەکییەکانی شۆڕش بە ئەنجام بگەێنێت ئاکامی کرداری ئەمڕۆیە. جگە لەمانە، ئەوەی ڕاستی بێت با بپرسین کە داخوازی ژن، ژیان، ئازادی، ویست و داخوازی کام بەش لە کۆمەڵگایە؟ فەقر و بێ مافی و ستەم و نابەرابەری کە لەم دروشمەدا کۆ کراوەتەوە لەسەرشانی کام بەش لە کۆمەڵگا قورسایی ئەکات؟ کام بەش لە کۆمەڵگا لە دابینبوونی ڕاستەقینەی دروشمی ژن، ژیان، ئازادی، زۆرتر بەهرەمەند دەبێت؟ ئەگەر وڵام بەم پرسیارانە بریتی بێت لە توێژی بندەستی کۆمەڵگا، ئەی بۆچی کاتێک باسی ڕێبەریی ئەم شۆڕشە و دەسەڵاتی سیاسیی دەکرێت بیر و زێهنەکان دەچێتە سۆراغی کەسانی تری غەیری ئەم بەشە؟ چون تا ئێستا وا بووە کە ئەم توێژە، واتە خەڵکی بندەست لە جێگە و پێگەیەکی یەکسان لەگەڵ چینی دارا و دەوڵەمەند بەرخوردار نەبوون.

کلیلی ڕزگاریی کرێکاران و خەڵکی چەوساوە لە دژی زوڵم و سێدارە بەدەست خۆیانە

ن. بێهرووز ئاسری

لە قۆناغی دووهەمی شۆڕشی ژیناداکە خۆپیشاندانەکانی سەر شەقام کەم بوونەتەوە، لە دوو بەرەی کرێکاران و خەڵکی زوڵم لێکراو لە لایەک و کۆماری ئیسلامی ئێران لە لایەکی ترەوە، شاهیدی سیاسەت و کردەوەگەلێکی زۆر جیاواز لەو دوو بەرەیەی دژ بەیەک دەبین. سەرەڕای ئەوەی کە هیچکام لەو قەیرانانەی کە کۆماری ئیسلامی لە بوارەکانی ئابووری، کۆمەڵایەتی و سیاسیدا لەگەڵی بەرەوڕووە، کەم نەبوونەتەوە و ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکان هەروا بەردەوامە، ڕژیمی ئیسلامی ئێران هەمان سیاسەتی هەمیشەیی خۆی کە بریتییە لە درێژەدان بە سیاسەتی سەرکوت و ترساندنی خەڵک، درێژە پێدەدات.

ڕۆژی هەینی ٢٩ گوڵانی ١٤٠٢ سێ کەسی خەڵکی ئیسفەهانی لە سێدارە دا و بەگوتەی هەواڵی ڕێکخراوی لێبوردنی نێونەتەوەیی لانیکەم حەوت کەسی دیکەش لە لیستی سێدارەدان دان. بە پێی ڕاپۆرتی سەرچاوە هەواڵنێرییەکان، کۆماری ئیسلامی زیاتر لە ١٤٢ زیندانی لە مانگی ئەیاردا لە سێدارە داوە. هەواڵنێرەکان نووسیویانە کە ژمارەی لەسێدارەدراوەکان لە پێنج مانگی ڕابردوودا ١٧٤ کەس بووە. ئێستا کە مانگی جۆزەردانە جێگای خۆیەتی و پێویستە یادێک بکەینەوە لە ٥٩ لاوی شاری مەهاباد کە ڕۆژی ١٢ی جۆزەردانی ساڵی ١٣٦٢ لەسێدارە دران. بەهۆی ئەوەیکە هێزە سەرکوتگەرەکانی کۆماری ئیسلامی ئەو سەردەمە لە بزووتنەوەی شۆڕشگێرانەی کوردستان و هێزی پێشمەرگە گورزی قورسیان وێکەوتبوو، هەر بەو هۆیە تۆڵەی خۆی لە خەڵکی زوڵم لێکراو و لاوانی کوردستان کردەوە.

لە ماوەی چل و چوارساڵی دەسەڵاتدارییەتی نگریسی کۆماری ئیسلامی، بزووتنەوەی ئێمە هەزینەیەکی زۆر و گرانی داوە و سەرەڕای هەموو ئەو هەوراز و نشێوانەی کە لەگەڵی ڕووبەڕوو بووە بەڵام بەردەوام درێژەی بە خەباتی داوە. کۆماری ئیسلامی لەو چل و چەند ساڵەدا جگە لە هەژارکردنی خەڵک، بێکاریی، ئەزیەت وئازار و لەسێدارەدانی خەڵکی ناڕازی و لاوانی شۆڕشگێڕ، هیچ دەستکەوتێکی بۆ خەڵکی ئێران بە گشتی و خەڵکی کوردستان بە تایبەتی نەبووە. لە هەلومەرجی سیاسی ئێستای ئێران و کوردستان کە هەم خەباتی کۆمەڵانی کرێکار و زەحمەتکێش لەئارادایە و هەم کۆماری ئیسلامیش بۆ درێژەدان بە دەسەڵاتدارییەتی سەرکوتگەرانەی خۆی لە هیچ سیاسەتێکی سەرکوتگەرانە و لە سێدارەدانی لاوان لە ناخۆی ئێران خۆی ناپارێزێت. لە ئاستی نێودەوڵەتیدا کۆماری ئیسلامی خەریکی سات و سەودا و پێکهێنانی بارودۆخێکە کە ڕێگەی ئەو سات و سەودایانەوە بتوانێت دەسەڵاتی سەرکوتگەرانەی خۆی لە دژی کۆمەڵانی کرێکار و زەحمەتکێشی ئێران و کوردستان درێژە پێبدات.

ئەو قەیرانانەی کە داوێنی کۆماری ئیسلامی ئێرانی گرتۆتەوە تا ئەو ڕادەیە قووڵ و بەربڵاون کە دەوڵەتەکانی ڕۆژئاوا و ئامریکاش بە هەر کەیێن و بەین و ڕێکەوتنێکی کە لە بەینیاندا بێت، ناتوانن کۆماری ئیسلامی لە قەیرانەکان ڕزگار بکەن. مەسەلەی ئاڵوگۆڕی ئەسەدوڵا ئەسەدی تیرۆریست لەگەڵ بارمتەی بێلژیکی لە ئێران، ئێوێژێویکردنی پادشای عومان هەیسەم بن تاریق لە نێوان کۆماری ئیسلامی و دەوڵەتەکانی ڕۆژئاوا، وتووێژی ئاشکرا و نهێنی بۆ ئازادکردنی دۆلارەکانی بە بارمتە گیراو لە کۆرەی باشوور، دانانی نوێنەری کۆماری ئیسلامی وەک بەرپرسی کۆمەڵەی گشتی مافی مرۆڤ لە ڕێکخراوی نێونەتەوەییەکان و هەوڵدان بۆ وتووێژی ئاشکرا و ڕاستەوخۆ لە نێوان کۆماری ئیسلامی و ئامریکا بۆ ڕێککەوتن لەسەر کۆمەڵێک کێشەی نێوانیان، بە مانای نیشاندانی چرای سەوز لە لایەن دەوڵەتەکانی ڕۆژئاوا بۆ کۆماری ئیسلامییە تا لە خاڵێکدا بتوانن لەسەر کێشەکانیان بە ڕێککەوتن بگەن.

لە ماوەی چل و چوارساڵی دەسەڵاتدارییەتی کۆماری ئیسلامی ئێران، سیاسەتی دەوڵەتەکانی ڕۆژئاوا ئەوە بووە کە لە بەرواڵەت ڕەخنەیان گرتووە، سیاسەتی گەمارۆی ئابوورییان بەڕێوە بردووە، لەهەمان کاتدا ئاگایان لەوە بووە کە کۆماری ئیسلامی نەڕووخێت و پێوەندی و سات و سەودای نهێنی لە نێوان لایەنەکان هەر کات پێویست بوبێت بەڕێوە چووە. ئەوە ئازانج و بەرژەوەندی هاوبەشە کە زێڕینەی پێوەندییەکان، ناکۆکی و ڕێککەوتنەکان دیاری دەکات.هاوکات بەشێک لە هێزی ئۆپۆزیسیۆن لە بەرەی ڕاست لە هەوڵی ئەوەدا بووە تا بۆ بەلاڕێدابردنی خەباتی جەماوەری و بزووتنەوەکانی کە هەر ئێستا لە ئاستی ئێراندا لە ئارادان، چاوەڕوانی لە دەوڵەتەکانی ڕۆژئاوا لە ناو کۆمەڵگادا پێک بهێنێت. سەرەڕای ئەو خاڵانەی کە لێرەدا باسکرا، خەباتی جەماوەری لە دژی کۆماری ئیسلامی، خەباتی بزووتنەوەی کرێکاریی، خانەنشینان، مامۆستایانی قوتابخانەکان، خەباتی ژنان، خوێندکارانی زانکۆ و هتد... بۆ بەدەست هێنانی مافەکانیان هەروا درێژەی هەیە و خەڵکی خەباتکار لە هەر بۆنەیەک کەڵک وەردەگرن تا ناڕەزایەتی خۆیان دەرببڕن.

ئەوەی کە گرینگە ئاماژەی پێبکرێت ئەوەیە کە کۆمەڵانی کرێکار و زوڵم لێکراو بۆ ئەوەی لە هەموو مەینەتی و سەرکوت و نەهامەتەکان ڕزگاریان بێت، پێویستە کە تەنیا و تەنیا بەهێزی لەبن نەهاتووی خۆیان پشت ئەستوور بن. هیچ هێز و دەوڵەتێکی دەرەکی، خەڵکی کوردستان و ئێران لەو هەموو مەینەتی و ڕۆژڕەشیانە ڕزگار ناکەن. ئەمڕۆ ئێمە لە بارودۆخێکداین کە هاوپشتی بە کردەوە پێویست و زەرورییە. هاوپشتی لە نێوان هەموو کرێکاران و زوڵم لێکراوان، هاوپشتی لە نێوان نەتەوەکان، هاوپشتی لە نێوان ژنان و پیاوان.

کۆماری ئیسلامی ئێران لە هەلومەرجێکدا کە هەست بەگوشار بکات، سیاسەتی هێرشبردن بۆسەر کار و ژیانی کۆمەڵانی خەڵک توندتر دەکاتەوە و بۆ بەلاڕێدا بردنی بیروڕای گشتی، تەنانەت پەنا دەباتە بەر شەڕ و کێشەی دەرەکی بەڵام کۆنترۆڵ کراو. کۆماری ئیسلامی ئێران ساڵانە میلیاردها دۆلار خەرجی هێزەکانی سەربەخۆی لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەکات تا وەکوو ئامرازێک هەرکات ویستی بەکاریان بهێنێت. لەو نێوەدا کوردستانی باشوور ئەو شوێنەیە کە بەردەوام لەمەترسی هێرشدایە و تا ئێستاش زۆر جار کوردستانی باشوور لە لایەن دەوڵەتەکانی تورکیە و ئێرانەوە تۆپباران و بۆمباران کراوە.

بەپێی هەواڵی گەیشتوو، کۆماری ئیسلامی هێزێکی زۆری بەرەو سنوورەکانی کوردستان جووڵاندووە و هەڕەشەی هێرش بۆسەر بنکە و بارەگای حیزبەکانی کوردستانی ئێران لە هەرێمی کوردستان دەکات. مێژووی چل و چوار ساڵەی حکوومەتی ئیسلامی، پڕە لە زۆرداری و دەستدرێژی بۆسەر خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش لە ئێران و کوردستان و ناوچەکەدا. هەر لەو ئاستەدا، پێویست و زەرورە جەماوەری خەڵک لە ئێران، کوردستان و ناوچەکەدا، لە بەرانبەر ملهوڕییەکانی کۆماری ئیسلامی ئێراندا یەکگرتوو بن و بە هاوپشتی یەکتر هێرشەکانی کۆماری ئیسلامی شکست پێ بهێنن.

کلیلی ڕزگاری خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی ئێران، کوردستان و ناوچەکە، بەدەست خۆیانە. بەهۆی بەرژەوەندییەکان، هیچ دەوڵەتێک نایەت خەڵک ڕزگار بکات. بە هەمان ڕادەی کە دەوڵەتەکانلە پێناو بەرژەوەندی خۆیاندا هەم ململانێیان هەیە و هەم هاوکاری، خەڵکی زەحمەتکێشی ئێران، کوردستان و ناوچەکەش، پێویستە بۆ پاراستنی بەرژەوەندییەکانیان، هاوسۆز و هاوپشتی یەکتر بن و هەموو یەکدەنگ و یەکگرتوو خوازیاری وەدیهاتنی مافەکانیان بن و هەر چەشنە هێرشێک لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە بۆسەر کار و ژیانی کۆمەڵانی خەڵک ئیدانە بکەن و بە هێزی جەماوەریی پێش بە هەرجۆرە هێرشێک بگرن. ئەوەی کە مسۆگەرە ئەوەیە کە هێز دەبێت بە هێز وڵام بدرێتەوە. وڵامی زۆردارییەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران پێویستە بەهێزی جەماوەر بدرێتەوە.

هێزی جەماوەری وشیار و یەکگرتوو، کە بەشێوەیەکی یەکدەنگ خوازیاری ئازادییە سیاسییەکان، هەڵوەشاندنەوەی سزای ئێعدام، ئازادی زیندانیان سیاسی، جیایی دین لە دەوڵەت، خوێندنی بەخۆڕایی، مەحکووم کردنی هەرجۆرە هێرشێک بۆسەر خەڵکی کوردستان و ناوچەکە و دەیان خواستی ڕەوای دیکەیە، دەتوانێ کۆماری ئیسلامی بە چۆکدا بێنێت و ئەو کات هەلومەرجێک پێک بهێنێت کە خەڵکی زەحمەتکێشی کوردستان و ئێران و ناوچەکە لە کەشێکی تەندروستدا بژین و لەو ئیمکانە بەهرەمەند بن کە بتوانن کار و ژیانی کۆمەڵگە ڕێکبخەن.

بژی هاوپشتی نێوان گەلانی ئێران، کردستان و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

پێشـــڕەو
ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە
ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران
ئێدیتۆر:
ئیبراهیم علیزادە

نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە هەرێمی کوردستان
Add:
Sulaymaniyeh - Rizgari st
Tel: 00964-7701567854
نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە دەرەوەی وڵات:
Tel: 0046-738041917

تەلەڤزیۆنی ئاسمانی کۆمەڵە
Yahsat 1A 52.5E
Ferq: 12149
SymbolRate: 27500
Fec : Auto
www.tvkomala.com

ڕادیۆکان
بەرنامەکانی ڕادیۆ دەنگی شۆڕشی ئێران (ڕادیۆ کۆمەڵە) و دەنگی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران لە سەر ماهوارەی یاهست پاش بڵاوبوونەوەی بەرنامەکانی تەلەڤزیۆنی کۆمەڵە بڵاو دەبێتەوە.

دەورەی دووهەم- زمارە ۴۳۰-نیوەی دووهەمی جۆزەردان ۱۴۰۲ - 2023 june

پێشڕەو

کۆماری ئیسلامی و قەتڵە ناموسییەکان

ڕۆژی ٥ی مانگی جۆزەردانی ١٤٠٢ کۆمەڵێک لە هەڵسووڕاوانی ژنانی گیلان و بیدارزنی لەساڵیادی ئەسپەردەکردنی پەیکەری ڕومینا ئەشرەفی، کۆبوونەوە تا یادی ئەو و سەرجەم قوربانیانی قەتڵە ناموسییەکان ڕێز لێبگرن و لەسەر ئیرادەی خۆیان بۆ درێژەدان بە خەبات دژبە بکەرانی ئەم قەتڵە ناموسییە مەترسیدارە جەخت بکەنەوە. ڕومینا لە یەکەمی مانگی جۆزەردانی ساڵی ١٣٩٩ لە لایەن باوکییەوە بە بیانووی دیفاع لە شەرەف کوژرا. قاتڵ وێرای پلاندانان بۆ کوشتنی ڕومینا لە زاوەکەیانی پرسی، کە وەکیلی دادگوستەریە، ئەگەر کچەکەی بکوژێت قەساس دەکرێت؟ وڵامەکە ئەوە بوو کە بەپێی مادەی ٣٠١ی یاسای سزادانی ئیسلامی، باوک لە پێگەی وەلی قەعریی دا لە ئەگەری کوشتنی کچەکەیدا قەساس ناکرێتەوە.

لەم ڕۆژەدا کۆمەڵێک لە هەڵسووڕاوانی ژنی مەریوان لەسەر گلکۆی فریشتە ئەجانی ئامادە بوون. ئەوانیش وێرای ڕێزگرتن لە یادی ئەم قوربانییە بێ دیفاعە و سەرجەم قوربانیانی قەتڵە ناموسییەکانی توندوتیژی سیستماتیک دژبە ژنانیان مەحکووم کرد.

فریشتە ئەجانی خەڵکی مەریوان بوو. ١٨ ساڵ تەمەنی بوو وە دایکی لە ئاسایشگای ڕەوانی بەستەری کرابوو. دوو ڕۆژ بەر لە مردنی بە پارانەوە داوای لە بەرپرسانی ئاسایشگا کرد پەنای بدەن دەنا دەکوژرێت. کەس باوەڕی بە قسەکەی نەکرد. فریشتە ماڵئاوایی لە دایکی کرد، جلەکانی خستە نێو ساکەکەیەوە و بە ژنی هاسێکەیانی وت بۆ ماڵئاوایی چووە، ئەو جلانەش یادگاری بێت بۆتۆ. ژنی هاوسێیان زۆر گرنگی بە قسەکانی نەدا. ڕۆژی دواتر باوکی فریشتە بە تاوانی ئەوەی کە ئەو لەگەڵ کوڕێکدا پەیوەندی هەبووە سەری بڕی. بەڵام دواتر پزیشکی یاسایی وتی: فریشتە کچ بووە! هەڵسووڕاوانی ژنی گیلان، چالاکانی ژنی مەریوان و بیدارزنی وێرای کۆبوونەوە لەسەر گلکۆی ئەو قوربانیانە ڕۆژی هەینی ٥ی مانگی جۆزەردان ڕاگەیاندراوێکی هاوبەشیان بلاو کردەوە. ئەوان نووسیان: " لەمڕۆدا، ئێمە لەسەر مەزاری ڕومینا، بە ڕێزگرتن لەو و سەرجەم قوربانیانی قەتڵە ناموسییەکان لە سەرتاسەری دنیادا، پەیمان ئەدەین تا لە بەرانبەر هەر جۆرە قەتڵ و جنایەت و بێدادی و هەڵاواردن و ئاپارتایدێکدا بوەستینەوە و تا گەیشتن بە کۆمەڵگایەکی بەدوور لە هەر چەشنە زوڵم و نا یەکسانییەکاندا لە خەبات نەوەستین. دیارە تا کاتێک کە ناکۆکی کار و سەرمایە، چەرخەی بەرهەمهێنانی نایەکسان و هەڵاواردن و نەسڵی لە پچڕان نەهاتوی سەرمایەداری لە ئارادا بێت، ئەگەری ڕوودانی ئەم جۆرە تراژیدی و جنایەتە چارەهەڵنەگرانە لە ئارادایە، کەوایە، دەبێ بۆ ڕیشەکێش کردنی ئەو جۆرە جنایەتە ڕێکخراوە، هەمسوو توانایی خۆمان بۆ خەبات دژبەم ساختارە دژی ئینسانییە بەکار بێنین وبە وشیاری خۆمان و ئەوانی تر دژبە هەر جۆرە ستەمێک بوەستینەوە و بۆ دامەزراندنی دنیایەکی باشتر و دنیایەکی بەدوور لەهەر چەشنە توندوتیژییە، لە هەمسوو ئامرازەکان بۆ ڕێکخستنی سەرجەم زۆرلێکراوان و چەوساوان کەڵک وەربگرین."

توێژینەوەکان دەری دەخەن کە لە هەر دوو ژن کە لە ئێران دەکوژرێن یەکێکیان قەتڵی ناموسییە. کۆماری ئیسلامی و یاساکانی بە کردەوە هاندەری ئەم جنایەتەیە. فەرهەنگی پیاوسالارانە، کە لە ئیسلامدا ڕەگ و ڕیشەی داکوتاوە و ناوەندی یاسا دانانە لە کۆماری ئیسلامیدا، دەوری سەرەکی هەیە لە ڕەواجدان بەمجۆرە وەحشیگەریانە. ئەگەر هەژاری، کۆمەڵگەی ئێران لێدراو، زیاتربوونی نەزانی و خورافەی مەزهەبی، فەرهەنگی خێڵەکی و شتی لەم چەشنە لە دروست کردنی فەزای دژبە ژن لە کۆمەڵگەدا دەوریان هەیە، بە گشتی لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە دروست کراون و پەرەیان پێدراوە. بەڵام ئەم ڕژیمە سەرمایەدارییە مەزهەبییە بە شێوەی ڕاستەوخۆتر دەستی هەیە لەو هۆکارانەی دەبنە سەرچاوەی قوربانی بوونی ژنان.

هەڵسووڕاوان و بەشداربووان لە شۆڕشی" ژن ژیان ئازادی" دا، بە دروستی خوازیاری ڕوخانی کۆماری ئیسلامین وەک ڕێگە خۆشکەری هاتنە ئارای کۆمەڵگایەک کە شۆڕاکانی پێکهاتوو لەو ژن و پیاوانەی بەڕێوەی دەبەن، حاکمییەتی کرێکاران و زەحمەتکێشان بەسەر کۆمەڵگادا ئیجازە ئەدات تا دەستی چەوسێنەرانی عەمامەدار و بێ عەمامە ئێرانییەکان لە بڵاوکردنەوەی خورافە، کورت بکرێتەوە، ئەو چەوسێنەرانەی کە تەنیا لە باروەزخی بوونی دواکەوتوویی، چەند بەرەکی و دیکتاتۆریدا ئیمکانی تالانکردنی دەستکەوتەکانی هێزی کار و سەروەتی کۆمەڵگایان هەیە. یادی سەرجەم قوربانیانی فەرهەنگی دژە ژن و نا مرۆڤانە، بەرز و بەڕێز بێت. ئەم یادانە دەستمایە و ئوزشوری ڕێگای خەباتێکن کە ئەم مشەخۆرانە و فەرهەنگەکەیان لە ئاستی کۆمەڵگای ئێراندا دەسڕێتەوە.

وتوێژی پێشڕەو سەبارەت بە پرسی هۆشیاریی، ڕێکخراوبوون و ڕێبەریی، لەگەڵ هاوڕێ جەماڵ بوزورگپوور

درێژەی لاپەڕی ۴:

لە کۆمەڵگای چینایەتیدا کە لەسەر بنەمای ستەم و نابەرابەری دامەزراوە، کسانێک هەن کە پارەیان هەیە، ڕاگیاندنیان هەیە، پشتیوانی دەرکییان هەیە و هەروەها لەسەر، فەرامۆشی مێژوویی و دواکەتوویی و خۆشباوەری لەنێو بەشی هەرەزۆری کۆمەڵگاش حیساب دەکەن، لەوانە گرنگتر مەجالیان هەبووە کە خۆیان ڕێکبخەن و سازمانیان هەیە، دیارە ئەم کەسانە چ وەک تاک و چ وەک ڕێکخراو لە گەلێک ئیمتیاز بۆ بوون بە ڕیبەر و بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی بەهرەمەندن. بەڵام ئەمانە ئاڵوگۆڕێکی بنەڕەتی لە هەلومەرجی ژیان پێک ناهێنن، چون گرنتی سەرەکی ئەوان ژیان نییە، بەڵکوو لە باشترین حاڵەتدا هەندێک دەستکاری ئەو سیستەم زاڵمانەی ئەمڕۆ دەکەن. بەڵام بزوتنەوەکە بۆ تێکدانی سیستەم کەسەر بناغەی زوڵم و ستەم و نابەرابەری بونیاد نراوە، بۆ سەرلەنوێ گەڕانەوەی ژیانی ئینسانی، بۆ ئازادی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی هاتووەتە ئاراوە.

دەرفەتێکە بۆ ئەوەی کە بەشی زۆری کۆمەڵگا کە تا ئێستا کەس حیسابی بۆ نەدەکردن، خۆیان خاوەن بڕیاری خۆیان بن. هیچ بەڵگەیەکی ڕوونمان لەبەردەستدا نییە کە بیسەلمێنێت ئەوانەی وا ستەم و نابەرابەری و بێ مافی لەسەر شانیان قورسایی نەکردووە، دەتوانن ئەمڕۆ ببن بە هێزی ڕزگاریبەخشی هەموو ئەو کەسانە کە لەژێر باری سیستەم و مناسباتەکەیدا پشتیان چەماوەتەوە و ژیانیان لێبووە بە جەهەندەم، کەوابوو ڕوانگەکەی تر باوەڕی بەو هێز و لایانە نییە کە تەنیا دروشمی بریقەدار بەرز دەکەنەوە، بە پێچەوانەوە باوەڕیان بە هێزی خۆیان هەیە کە دەتوانێت شێلگیر بێت لەسەر سەلماندنی مافەکانی و تەنیا هێز بێت بۆ پاراستنی و بەرەوپێشچوونی .

ڕێگاچارەش لە هەنگاوی یەکەمدا لە ڕێکخراوبووندایە کە پێشتر باسمانکرد. لەم ڕێگایەوە هارکات ڕێبەرانی بزوتنەوە کۆ مە لا یە تییە کا ن سەرهەڵدەدەن و پێش دەکەون و دەبن بە جێی باوەڕی جەماوەری تینووی ئازادی و بەرابەری. وتمان با بەشێوەیەکی پراکتیکی چاو لە بابەتەکە بکەین. ڕاستە کە بزوتنەوەی ژینا ڕێکخراوی سەراسەری و ڕیبەریی سەراسەری نییە بەڵام ئەم ڕاستییە بەو مانایە نییە کە هیچ چەشنە لە ڕێبەرییەک بوونی نییە، لە ڕاستیدا لە ناخی بزوتنەوەیەکدا کە پتر لە ۹ مانگە ساحەی سیاسی ئێرانی هەژاندووە،نابێت ڕێبەریی نەبووبێ. بەڵام ئەبێ ئەوە بزانین کە ڕێبەرییەکەی بابەتی و کاتییە، یانی لەسەر هەربابەتێک و لە هەر کاتێکدا ڕێبەریی خۆی هەیە. ئەمە بە مانای لاوازیی بزوتنەوەکە نییە بەڵکوو ڕەوتی شۆڕشی جەماوەری بۆ ڕێبەریکردن سەرەتا ئاوا دەچێتە پێشەوە، ئەڵبەتە ئەگەر ڕێبەریی ئاشراو و ئامادەکراو لەبەرچاو ئەگرین، ڕێبەریی شۆڕش تەنیا لە ڕەوتێکی ئاوادا شکڵ دەگرێت و دەتوانێت کاریگەری هەبێت.

شۆڕشی ژینا تا ئەمرو ئەم مۆدێلەی هێناوتە ئاراوە، بەڵام دیارە ئەمەش تەواو نییە و دەبێ وردە وردە بەرەو ئەوە هەنگاو بنێت کە ڕێبەریی بابەتی و کاتی بگوازرێتەوە بۆ ڕێبەرییەکی گشتی و بەردەوام، دیارە ئەوەش بە ئیرادە ناکرێت و دەبێ ڕەوڵیی سروشتی خۆی بپێوێت. پەرەپێدان بە بزوتنەوەی داخوازییەکان بێ وەستانەوە دەتوانێت لە ئاوا ڕێگایەکدا یاریدەدەر بێت. لە سەر ئەم بناغەیە دەبێ هەوڵبدرێ بابەتەکانی پێوەندیدار بە ژیان و مافی بەشی زۆری کۆمەڵگا ڕوون بکرێتەوە بە جۆرێک کە هەمسوو کەسێک ئەمرۆ و داهاتووی خۆی تێدا ببینێتەوە، خۆی بە بەشێک لەم بزوتنەوەیە بزانێت. جگە لەمە دەبێ هەوڵبدرێت پێ بە پێی گەشەی بزوتنەوە داخوازییەکان، ئەم هێزە لە بورای جیا جیادا بە هەر شکڵ و بە هەر ڕادەیەک کە ئیمکانی هەیە ڕێک بخرێن. گومان لەوەدا نییە کە دەسەڵاتی داهاتو لەسەر بنەمای کاری ڕێکخراوی ئەمرۆ دەتوانێت سەقامگیر بێت. ئەمە کاریگەرترین ڕێگایە بۆ خۆ ئامادەکردن بەرانبەر بە پەلاماری کۆماری ئیسلامی .

ڕابینسۆن کرۆزۆ، ڕۆمان یان ئابووریی

ن. سەلام قادری

ڕەنگە بۆ هەمور خوێنەرێکی کتێبی «کاپیتاڵ» جێگەی سەرنج بێت بۆچی کارڵ مارکس لەم کتێبەدا هێندە ئاماژە بە کەسایەتی سەرەکی ڕۆمانی «ڕابینسۆن کرۆزۆ» دەکات. لەم دەقەدا سەرەتا کورتەیەک لە چیرۆکی ڕابینسۆن کرۆزۆ دەخەمەڕوو، پاشان پێداچوونەوە بەو چەمکە ئابوورییانە دەکەم کە لە چیرۆکی ڕابینسۆن کرۆزۆدا شاراون.

چیرۆکەکە چییە؟

«ڕابینسۆن کرۆزۆ» ڕۆمانی «دانیال دیفۆ»یە و بۆ یەکەمجار لە ساڵی ١٧١٩دا چاپکراوە، چیرۆکی گەنجێکە بە ناوی ڕابینسۆن کرۆزۆ کە بە پێچەوانەی خواستی بنەماڵەکەی دەست دەکات بە گەڕان بە جیهاندا. دوای ماوەیەک سەرگەردانی و بەدبەختی لە دەریادا، کرۆزۆ خۆی لە دوورگەیەکی چۆڵی کارییبدا دەبینێتەوە، لەبەر ئەوەی کەشتییەکەی نوقم بووە،سەرەتا بە تەنیا و بێهیوا، بە بەکارهێنانی ئیمکانات و خۆگونجاندن لەگەڵ ژینگە، فێری مانەوە دەبێت. پەناگەیەک دروست دەکات و فێری ڕاوکردن و کشتوکاڵ دەبێت و لە کۆتاییدا ئاژەڵەکان ڕام دەکات. چەند ساڵێک لەو دوورگەیە بەسەر دەبات و پەرە بە تواناکانی دەدات و پشت بەخۆی دەبەستێت. دوای زیاتر لە دوو دەیە لە دوورگەکەدا، کرۆزۆ بەڵگەی ئەوە دەدۆزێتەوە کە مرۆڤخۆرەکان دوورگەکە وەک خاکی خۆیان بەکاردەهێنن. یەکێک لە قوربانییەکانیان دروست لەوکاتەدا خەریکە سەری ببڕن و بیخۆن، خۆی ڕزگار دەکات و لە کۆتاییدا کەسانی تر ڕێیان دەکەوێتە دوورگەکە و ڕزگاری دەبێت و دواجار دوورگەکە دەبێت بە جێی نیشتەجێ بوون و گەلێک داهاتی بۆ ڕابینسۆن دەبێت.

نووسەری ئەو چیرۆکە کێ بووە؟

دانیال دیفۆ نووسەر و ڕۆژنامەنووسێکی ئینگلیزی لە ساڵانی ١٦٦٠ تا ١٧٣١، بە ڕۆمانی «ڕابینسۆن کرۆزۆ ناسراوە و بە یەکێک لە گەورەترین ڕۆماننووسەکانی ئینگلیزی دادەنرێت. دیفۆ چیرۆک و بڕۆشووره سیاسییەکان و وتاری ڕۆژنامەوانی دەنووسی. شێوازی نووسینی ناتۆرالیستی بوو و زۆرێک لە وردەکاری و بەسەرهاتەکانی لە چیرۆکەکانیدا دەهێنایە باس. دیفۆ هەروەها لە سەر بابەتگەلی جۆراوجۆری وەک ئابووری، بازرگانی، لێبووردەیی ئایینی و پرسە کۆمەڵایەتییەکان وتاری دەنووسی. ڕابینسۆن کرۆزۆ وەک بازرگانی کۆیلە دەستی پێکرد، زیندەیی ئەوانی دیکەی بەکاردەهێنا بۆ بەدەستهێنانی سامان. دیفۆ لە ڕابینسۆن کرۆزۆدا باس لەوە دەکات کە چۆن ئینگلیزییەکی سەدەی حەڤدەهەم سەرمایەی کۆکردۆوە و هێزی کاری ڕێکخست بۆ ئەوەی لە بەرازیل و کارییبدا کاری بۆ بکات. بەڵام چیرۆکی ڕاستەقینەی ڕابینسۆن کرۆزۆ چیرۆکێکی کۆیلایەتی، کوشتن و هێرشە. ڕابینسۆنی ئەفسانەیی وەک تاکێکی خۆبژێو وێنا دەکرێت. بەڵام بەشێکی زۆری چیرۆکەکە، تەنانەت دوای نوقمبوونی کەشتییەکەش، ئەو وەک پیاوێکی وابەستە پیشان دەدات کە سەر بە کۆمەڵێکی گەورەترە و هەمیشە پشت بە هاوکاریی ئەوانی دیکە دەبەستێ. ئەو هیچ کەشفێکی سەربەخۆ ناکات بەڵام هەندێک شتی ئاشنا دەدۆزێتەوە، میوە، لیمۆ، پرتەقاڵ، توتن و ترێ و هتد... بۆ ئەوەی کەڵەکەبوونی سەرمایەداری کار بکات، پێویستە دوو جۆری جیاوازی مرۆڤ لە بازاڕدا (و دواتر لە پرۆسەی بەرهەمهێناندا) کۆببنەوە، لە لایەک کەسی خاوەن پارەی ئامەزرۆی زیادکردنی سەرمایەکەی بە کڕینی هێزی کاری ئەوانی تر، لە لایەکی دیکەوە کرێکاری ئازاد بەبێ پابەندبوونی پێش سەرمایەداری، لە کۆتایی چیرۆکەکەدا ڕابینسۆن توانیویەتی زۆر شت کۆبکاتەوە، سامانی نوێ لە ئابووری دوورگەکەیەوە بۆ گەشەی کێڵگەکەی زیاد دەکات. ئەوە ڕاستە کە ئەو ناچار بوو بەرگەی ماوەیەکی دوور و درێژی گۆشەگیری بگرێت، بەڵام هەر دوویەشی تەنیایی و دواتریش ڕزگاربوونی سروشتی کۆمەڵایەتی بەرهەمهێنان دەردەخات هەروەک پەیامی ڕاستەقینەی چیرۆکەکەیە. وەک لە چیرۆکەکەدا دەردەکەوێت، لە پێوەندییەکانی سەرمایەداریدا مرۆڤەکان بەسەر دوو گرووپدا دابەش دەبن: ئەوانەی کار دەکەن و کەم وەردەگرن و ئەوانەی کە وەک سەرمایەدارییە. بەبێ زەحمەتی کەسێکی تر بۆ کۆنترۆڵکردن، سیستەمی بەهای سەرمایەدار لەناودەچوو؛ هیچ ئینوێتییەکی بێ سنوور بۆ هێزی زیادە لە سروشتی خودی بەرهەمهێنانەوە سەرهەڵنەدا. واتە سەرمایەدارەکان نوێنەرایەتی ئامێری دروستکردنی هەندێک شت و بەبێ جل و بەرگ؟ واتە ئەو ئەو کاتەش کە بە تەنیایە دیسان لە ڕێگەی یارمەتی ئەوەی لە وجوودی ئەوانیتر لەگەڵیدایە زیندووە. لە ڕێگەی ئەو خواردەمەنی و ئامێرانەی کە هیچ نین جگە لە کاری ڕابینسۆن سامان کۆدەکەنەوە و هەمیشە دەتوانن پێش بکەون. وەک چۆن پەیوەندی نێوان سەرمایە و کار، لەسەر بنەمای دابەشبوونی کارە لە نێوان چینە باڵادەستەکان و خوارەوەکاندا: لایەنێک بیرکردنەوە، پلاندانان، و ڕێکخستن دەکات، لایەنێکیتر کارەکە ئەنجام دەدات. چونکە پێکهاتە و پاداشت نایەکسانن، دەبێت لە ڕێگەی بەکارهێنانی هێزەوە بپارێزرێن. جا ئەو بەکارهێنانەی هێز چ توندوتیژیی پێکهاتەیی واتە هەژاری بێت، چ توندوتیژیی ڕەمزی بێت لە بە کۆمەڵایەتیکردنی ئەو پێوەندیانە، یان دواجار توندوتیژی جەستەیی شەڕ و ئاشتی.

لێرەدا پرسیارە گرنگەکە ئەوەیە کە بۆچی ساڵانێ کە بە تەنیا بوو، هیچ ئەماشێکی نەبوو؟، مارکس لە ئیشارە بەم چیرۆکە لە کتێبی بە ناوبانگی «کاپیتاڵ»دا جەختی لەسەر ئەوە کردەوە کە زیندەیی تاکە پێوەر و سەرچاوەی سامانی دەسەڵاتی کۆمەڵایەتی دەکەن بەسەر ئەوانی تردا و ئەگەر ئەوان وەک ڕابینسۆن بە تەنیا بمێننەوە سەرمایەی هاوبەشیان هیچ مانایەکی نییە، ڕابینسۆن لە دوورگەکەدا کەوتە ناو ئەو هەڵکەوتەیە کە لەم ڕاستییە تێبگات، بۆیە کاتێک جار جارە دەچوو شتێک لەناو کەشتییە تێکشکاوەکە هەڵبگرێت، کە چاوی بە زێڕ کەوت هەڵی نەگرت و بە بزەیەکەوە وتی ئیتر سوودی نییە، یان ئەو کاتەی بە ڕێکەوت لە دوورگەکە فێری کشت و کاڵ بوو دانەوێڵەی زیادی بوو، گەنمەشامی زیاتری نەچاند چوونکە کەس نەبوو پێی بفرۆشێ و لە بەشی خۆی زیاتر هەرچی بچاندبا بێسوود دەبوو. بەڵام لە هەمان کاتدا ڕابینسۆن ئاگاداری گرنگی ئەو کەرەستانەیە کە لە کەشتییە تێکشکاوەکە وەریگرتووە. بۆ نموونە لە دوورگەکەدا دەڵێت «دەبوو چیم بکردایە بەبێ دەمانچە، بێ تەقەمەنی، بەبێ مردووی مرۆڤی تر لە جەستەی کالادا. تەنانەت تێگەیشتن لە گرنگی کشتوکاڵ بەڕێکەوتە. لەنێو ئەو شتانەی لە کەشتییەکە هێنابووی، کیسەیەکی بچووکی گەنمەشامی هەبوو، ڕابینسۆن کە جگە لە تونکڵ و تۆز لە کیسەکەدا هیچی دیکەی نەبینی و بۆ مەبەستێکی دیکە پێویستی پێی بوو، تۆوەکانی لەسەر زەوی ڕژاند. دوای مانگێک یان زیاتر، تەنانەت بیری نەدەهات لەوێ شتی وای ڕژاندووە، سەری سوڕما کە بینی گەشە دەکەن. ئەو کاتێک گەیشتە دوورگەکە یەکەم کاری دروستکردنی قەڵایەک بوو بۆ خۆی، خۆپارێزییەکانی لە ماوەی یازدە ساڵی یەکەمی تەنیاییدا سەرسوڕهێنەرن. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لەم ساڵانەدا هیچ مەترسییەکی لەلایەن ئاژەڵە کێوییەکان و زیندەوەرانەوە لەسەر نییە. کێشەی سەرەکی ئەو لە باڵندەکانەوە سەرچاوە دەگرێت کە تۆوەکانی دەخۆن و بۆ ئەم کێشەیە تەقە لە چەند دانەیەکیان دەکات. لە درێژەدا ئاوا دەیگێڕێتەوە: «من هەڵمواسین و خزمەتم پێکردن وەک چۆن ئێمە لە ئینگلتەرا خزمەت بە دزە بەدناوەکان دەکەین، بە زنجیر هەڵیان دەواسین بۆ ئەوەی ببن بە وانە بۆ کەسانی دیکە. بە کورتی کاتێک بە تەنیا بوو هێزی بزوێنەری سەرمایەخوازی لەناو چووبوو، خولیای کەڵەکەبوونی سامانی نەمابوو، تەنیا دەیویست خۆی بپارێزێت.

دیفۆ جەختی لەوە کردەوە کە لە وەسفکردنی ڕابینسۆن کرۆزۆدا، تەنیا باسی پیاوێکی نەکردووە کە بە هەڵە گۆشەگیر دەبێت بەڵکوو وێنایەکە لە ژیانی هەموان لە کۆمەڵگەی سەرمایەداریدا. واتە تاقانە و هەژار و نادڵنیا و ترساو. گۆشەگیرییەکە لە مێشکی ڕابینسۆن کرۆزۆدا چڕترە لە دۆخی ڕاستەقینە. تاککەوتنی مرۆڤ لە سەرمایەداریدا بەردەوام بەرهەمدێتەوە و دووبارە دەبێتەوە. لە ڕۆژگاری ئێمەشدا پاراستنی خۆ بە بەرگریی مەدەنی تایبەت بە خاوەندارێتی و لە ڕێگای چەکەوە هێمایەکە کە ئەوە دووبارە دەکاتەوە. لە لایەکی دیکەوە نابێت کۆلۆنیالیزم پشتگوێ بخرێت. ڕابینسۆن سەرەتای ڕزگاربوونی لە تەنیایی پێوەندی نایەکسان لەگەڵ ئەوانیتردا بەناونان و سوکایەتی بەو کەسەی ڕزگاری کردووە دەست پێدەکات. ناوی دەنێت هەینی، چوونکا ئەو کەسە کۆیلەیە لە ڕۆژی هەینیدا ڕزگاری بووە، ڕابینسۆن قەرزداری کەسە کۆیلەکراوەکەی لە ڕێگای ناونانیەوە کرد بە پێوەندی هەمیشەیی نایەکسان.

دەڵێت: «سەرەتا، وام لێکرد بزانێت ناوی دەبێت هەینی بێت، ئەو ڕۆژەی ژیانیم ڕزگارکرد.» بەراوردکردنی گوتاری پەنابەران و هاوچەشنی لە وشەی ڕزگارکردندا، جۆرێک هاوچەشنە لەگەڵ ئیدیعای ئیمپریالیستەکان سەبارەت بە پاراستن، بیر دە هێنێتەوە.

پەنابەران لە هەرێمی کوردستانی عێراق - ئاسۆی لێڵی خەونەکان

ن. زانا سەعیدزادە

هیوای گەیشتن بە ژیانێکی باشتر لە وڵاتێکی تر؛ پرسێکە کە لە ساڵی ۲۰۲۲دا بۆتە هۆی گیان لەدەستدان و بێسەروشوێن بوونی نزیکەی ۲٤٠٦ کەس.

ڕەنگە کۆچی نایاسایی تاکە هیوایەک بێت بۆ ئەوانەی کە دەبنە قوربانی سیستەمی تۆتالیتاری و ئاپارتاید و کولتووری کۆنەپەرستانەی زاڵ بەسەر حوکمڕانی کۆمەڵگاکەیاندا. ئەوانەی پێیان دەوترێت "پەنابەر". بەگوێرەی ڕێککەوتننامەی ژنێڤ، پەنابەر کەسێکە کە "بەهۆی ترس لە ئازار و ئەزیەت، بەهۆی ڕەگەز، ئایین، نەتەوە، ئەندامێتی لە گرووپێکی کۆمەڵایەتی یان بیر و بۆچوونی سیاسی دیاریکراو، لە دەرەوەی ئەو وڵاتەکەی خۆیدا دەژی و ناتوانێت یان بەهۆی ئەو ترسەوە نایەوێت ئیدیعای پشتگیری لەو وڵاتە بکات."

پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ لەلایەن کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە ڕژێمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ۲۲ی ڕێبەندانی ساڵی ۱۳۵۷دا بە دەسەڵات گەیشت. هەر لە سەرەتای هاتنە سەر دەسەڵاتەوە هەوڵی چەسپاندنی دەسەڵاتی خۆیداوە لەڕێگەی لەناوبردنی نەیارەکانی خۆی بەشێوازی جۆراوجۆر. ئەو زنجیرە کردەوانەی کە هەر لە سەرەتای بە دەسەڵات گەیشتنەوە دەستی پێکردووە و تا ئێستاش بەردەوامە و لە لایەن ئۆپۆزیسیۆنی ڕژێمەوە بە "جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران" ناسراون. ئە کردەوانە، کە بریتین لە لەسێدارەدانی بەکۆمەڵ، جۆرەها تیرۆر لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات، کوشتن و تاوانی جەنگ لە ناوچەکانی وەک کوردستان و بەلوچستان، زیندانیکردنی درێژخایەن و ئەشکەنجەی ترسناک، پێبەشکردن لە خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی و دامەزراندن، سەرکوتی دڕندانە بە چەکی نیزامی لە شەقامەکان و هتد... هەمیشە وەک هۆکارێک بۆ سەلماندنی ئەوەی کە ڕژێمی کۆماری ئیسلامی ئێران دەسەڵاتێکی جینایەتکارە، لەبەرچاو دەگیرێن. بەپێی داتاکان، ۱۳٦۳۱ ڕاپۆرت لە ناوەندی ئامار و چاپ و بەرهەمی چالاکانی مافی مرۆڤ لە ئێران تۆمارکراون. بەگوێرەی ئەو ڕاپۆرتانە لە ساڵی ۱٤٠۱ هۆکاری دەستبەسەرکردنی ۲۹ هەزار و ٦۸۸ هاوڵاتی لە ئێران، بنەمایەکی ئایدیۆلۆژی سیاسی هەبووە و زۆربەی ئەو کەسانەش لە جەریانی نارەزایەتییەکانی ناسراو بە ئاخێزی ژن، ژیان، ئازادی، دەستبەسەر کراون. جگە لەو حاڵەتانە، ۳٤ کەسیش بەهۆکاری پێوەندیدار بە شێوازی ژیانیانەوە دەستبەسەر کراون.

کوردستان

خەباتی خەڵکی کوردستان بۆ ناساندنی شوناسی نەتەوەیی و کولتووری و لابردنی هەڵاواردنەکانی پەیوەست بەو پرسەوە لە لایەن حکومەتی ناوەندییەوە، هەمیشە بووەتە هۆی ناکۆکی خوێناوی لە نێوان لایەنەکان لە سەردەمی هاوچەرخدا و حکومەتیش بەردەوام هەوڵیداوە بە نکۆڵیکردن لە ناسنامەی نەتەوەیی "کورد" و دابەزاندنی ئەو پرسە بۆ ئاستی "قەومی کورد" و ئاسیلەکردنیان کۆتایی بەم خەباتانە بهێنێت. ئەمەش بۆتەهۆی سەرهەڵدان و شکڵگرتنی بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕانە لە کوردستان،چ لە سەردەمی پەهلەوی و چ لە ڕژێمی ئێستای کۆماری ئیسلامی ئێراندا. حکومەت بەردەوام لایەنە سیاسییەکانی کوردستانی بە جوداخواز و پەیوەندی لەگەڵ لایەنە دەرەکییەکان تۆمەتبار کردووە و وەک نەیار چاوی لێ کردوون. لەژێر ئەم پاساوەشدا گەلێک تاوانیان لە چوارچێوەی ئەو ناوچانەی کە بە کوردستانی ئێران ناودەبرێن، ئەنجام داوە.

زیندانیکردن و ئەشکەنجەدان و تەنانەت لەسێدارەدانی هەڵسوڕاوانی چەپ و ئازادیخواز لە سەردەمی ڕژێمی پەهلەوی و دواتریش کوشتاری خەڵکی کوردستان لە ڕووداوەکانی وەک "نەورۆزی خوێناوی"، "شەڕی ۲٤ ڕۆژە"، "کۆمەڵکوژی گوندی قارنا و قەڵاتان"، "ئیعدامەکانی فرۆکەخانەی سنە"، "لە سێدارەدانی 59 لاوی" مەهابادی" لە زیندانی ئەورمێ، تیرۆرکردنی "غوڵام کەشاوەرز" لە قوبرس، تیرۆرکردنی "سەدیق کەمانگەر" لە کوردستانی عێراق، تیرۆرکردنی "عەبدولڕەحمان قاسملوو" لە ئوتریش، تیرۆرکردنی "سادق شەرەفکەندی" و هاوڕێکانی لە ڕووداوی میکۆنۆس لە ئەڵمانیا و کوشتنی زۆرێک لە گەنجانی کوردستان لە دادگاکانی شۆڕش لەلایەن دادوەری شەریعەت "خەڵخاڵی" لە دادگاییکردنێکی چەند خولەکێکدا، لەلایەن ڕژێمی کۆماری ئیسلامییەوە، تەنها بەشێکن لە مێژووی پڕ لە تاوانی هەردوو ڕژێمی پەهلەوی و کۆماری ئیسلامی. لە کوردستان،درێژەدان بە خەباتی خەڵکی کوردستان لەدژی نیزامی کۆماری ئیسلامی ئێران نەک تەنیا دێتە هۆی زیندان و ئەشکەنجەی هەڵسوڕاوانی سیاسی، بەڵکوو ئەو تێکۆشانە دەتوانێ بێتە هۆی گیان لەدەستدانیان. ئەم بابەتە و چەندین هۆکاری تر دێتە هۆی پەنابردنەبەر بژاردەیەک کە پێی دەوترێت کۆچی زۆرەملێ و پەنابردنەبەر وڵاتانی دیکە. نزیکترین وڵات لە سنوورەکانی کوردستانی ئێران، عێراق و هەرێمی کوردستانە کە بووەتە پەناگەی ئاوارەکانی دراوسێی ڕۆژهەڵاتی خۆی.

دۆخی ئاوارەکانی ئێران لە هەرێمی کوردستان

نووسینگەی کۆمیسارییای باڵای پەنابەرانی نەتەوە یەکگرتووەکان لە هەرێمی کوردستان دەکەوێتە هەرسێ شاری هەولێر و سلێمانی و دهۆک. لە ساڵی ۲۰۲۱دا نزیکەی ۳۰ هەزار پەنابەری کوردی ئێرانی چاوەڕێی گواستنەوەیان بۆ وڵاتێکی سێهەمی ئەمن لە لایەن نەتەوە یەکگرتووەکانەوە بوون، چاوەڕوانییەک کە نەک هەر هەرگیز بەدی نەهات، بەڵکوو لە ڕاستیدا ناونووسین لە کۆمیسارییای باڵای پەنابەرانی نەتەوە یەکگرتووەکان،

هیچ کاریگەرییەکی ئەوتۆی نەبووە لەسەر ژیانی پەنابەرانەی ئەم ناوچەیە.بارمەتییەکی ماددی بچووک و پچڕ پچڕ لە ماوەی ٦ مانگ یان ساڵێکدا و هەندێک جار بە تەئخیرێکی زیاتریشەوە، دەدرێتە پەناخوازان. هەبوونی وەرەقەی تۆمارکردن لە دەزگای پەنابەرانی نەتەوە یەکگرتووەکان دەتوانێت دەرفەت بدات بە کەسی پەناخواز بۆ وەرگرتنی ئیقامەی یەک ساڵە لە هەرێمی کوردستانی عێراق، ئیقامەیەک کە دەبێت هەموو ساڵێک نوێ بکرێتەوە و جگەلەوەش تەنانەت ناتوانیت لە خاکی هەرێمی کوردستانەوە پێی بچیت بۆ شارەکانی تری عێراق. هەبوونی ئەم کارتانە هەرگیز نابێتە هۆی دەرکردنی بەڵگەنامەی گەشتی پەنابەران بەپێی ڕێککەوتننامەی ژنێڤی ساڵی ۱۹٥۱. کۆنڤانسیۆنێکی کە عێراق تێیدا ئەندام نییە. لە هەمان کاتدا وەرگرتنی ئیقامە لە خاکی هەرێمی کوردستان بە مانای کۆتایی هاتنی هەڕەشەکان لەسەر ژیانیان لە لایەن کۆماری ئیسلامیەوە نییە.

لە مانگی ڕەشەمەی ساڵی ۱۳۹٦ تا کۆتایی ساڵی ۱٤٠۱ لانیکەم ۷ حاڵەتی تیرۆر و ڕفاندنی پەنابەرانی سیاسی لە لایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییەوە لە هەرێمی کوردستان ڕوویداوە. ۱۰-۱۲-۱۳۹٦، سەباح ڕەحمانی، کە لە کاتی تەقینەوەی بۆمبێکی چێنراودا لەگەڵ سەلاح ڕەحمانی باوکیدا بە سەختی بریندارببوو، ڕۆژی ۱۱ی ئازاری هەمان ساڵ، بەهۆی سەختی برینەکانییەوە، لە یەکێک لە نەخۆشخانەکانی هەولێر گیانی لەدەستدا. ۱٥-۱۲-۱۳۹٦، قادر قادری، یەکێک لە کادرە دێرینەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، لە گوندی هێرتێل سەر بە قەزای ڕانیە لە پارێزگای سلێمانی تیرۆرکرا. حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕایگەیاند، ۲۰ فیشەک بەر ئۆتۆمبێلەکەی قادر قادری کەوتووە و تەرمەکەی لە تەنیشت ئۆتۆمبێلەیدا دۆزراوەتەوە. ۲۷-٥-۱۳۹۷، ئیقبال مورادی چالاکی سیاسی کورد و باوکی زانیار مورادی زیندانی سیاسی لەسێدارەدراو لە کوردستانی عێراق تیرۆر کرا. ۳-۳-۱٤٠٠، بێهزاد مەحموودی، پەنابەرێکی کوردی ئێرانی کە لەبەردەم نووسینگەی کۆمیسارییای باڵای نەتەوە یەکگرتووەکان ئاگری لە جەستەی خۆی بەردا، گیانی لەدەستدا. ناوبراو لە بەردەم بینای نووسینگەی کۆمیسارییای باڵای پەنابەرانی نەتەوە یەکگرتووەکان بەهۆی خراپی دۆخی ئاوارەکان لە هەرێمی کوردستانی عێراق و نەبوونی مافی مانەوە لەم وڵاتە و وڵام نەدانەوەی نووسینگەی کۆمیسارییای باڵای پەنابەرانی نەتەوە یەکگرتووەکان، ئاگری لەجەستەی خۆی بەردا. ۱٦-٥-۱٤٠٠، موسا باباخانی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە یەکێک لە هۆتێلەکانی شاری هەولێر لەلایەن بەکرێگیراوانی کۆماری ئیسلامییەوە تیرۆر کرا. بە وتەی بەرپرسانی حیزبی دێموکرات، زیاتر لە ۲۰۰ ئەندام و کادیری ئەم حیزبە لە عێراق تیرۆر کراون. ساڵی ۱٤٠۱- پژار سەلەکی، نووسەر و چالاکی سیاسی کورد، کە لە هەرێمی کوردستان دەژی، لەگەڵ دەستپێکردنی نارەزایەتییە جەماوەرییەکانی ئابانان لە سەردەمی شۆڕشی ژن، ژیان، ئازادیدا، چەندین جار هەڕەشەی "تیرۆر" و "ڕفاندن"ی لێکراوە. هەر لە ۱٤٠۱دا- شۆڕش نەزەری یەکێک لە چالاکانی سیاسی ئیلامیش هاوکات لەگەڵ دەستپێکردنی نارەزایەتییەکانی خەڵکی ئابانان لە سەردەمی شۆڕشی ژن، ژیان، ئازادی، لە هەولێری پێتەختی کوردستان کرایە ئامانجی تیرۆر و ڕفاندن، بەڵام توانی خۆی ڕزگار بکات. دوای ڕاپەڕینی "ژن، ژیان، ئازادی"، گوشارەکانی ڕژێم بۆ سەر حکوومەتی ناوەندی عێراق و حکوومەتی هەرێمی کوردستان بەمەبەستی دەرکردنی لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکانی کورد کە بنکەکانیان لە هەرێمی کوردستانی عێراقە، هاوکات لەگەڵ شەپۆلێکی نوێی هەڕەشەی ڕفاندن و تیرۆری ئاوارەکان، بووەتە هۆی ئەوەی کە ئایندەیەکی نادیار چاوەڕوانیان بکات. ئەگەر کۆمیسارییای باڵای پەنابەرانی نەتەوە یەکگرتووەکان و ڕێکخراوەکانی دیکەی مافی مرۆڤ لە ئاست ئەم پرسە بێ کاردانەوە بن و چاوپۆشی لێ بکەن، ئایندەی ئەم پەنابەرانە لە ململانێی نێوان حکوومەتەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران و عێراقدا لێڵ و نادیار دەبێت.

ئێران لەگەڵ قەیرانی ئاو و هاوینێکی گەرم بەرەوڕووە

هەواڵەکان باس لەوە دەکەن کە ڕۆژی سێشەممە ٢٣ی مانگی جۆزەردان بۆ ماوەی ٧٢ کاتژمێر ئاوی خواردنەوەی زۆرێک لە گەڕەکی شارەکانی ئوستانی مەرکەزی، لەوانە تاران و کەرەج بۆ چوارەمین جاری بەردەوام بڕاوە. لە زۆربەی گەڕەکەکانی شاری کەرەج بە تەنکەر ئاویان دابەش کردووە. هەواڵنێری دەوڵەتیی ئیلناش لە زمان یەکێک لە کارناسانی بەشی ئاوەوە نووسیویەتی:" ئێمە نەک هەر قەیرانی ئاوی تارانمان چارەسەر نەکردووە، بەڵکوو ئوستانەکانی دیکەی دەوروبەریشمان خراپ کرد و ڕۆژانەش چاومان لە ئاسمانە". ئێستا لە سەروەختی هاتنی وەرزی هاویندا نیگەرانییەکان سەبارەت بە قەیرانی ئاو لە سەرتاسەری ئێراندا ڕوو لە زیادبوونە چونکە ئێران لە هاویندا یەکێک لەگەڵ دژوارترین دەورەکانی کەم ئاوی بەرەوڕوو دەبێتەوە. کاربەدەستانی ڕژیم لەپێوەندی بەپرسی کەمبوونی ئاو دوو هۆکار باس دەکەن: یەکەم، کەمبوونەوەی ڕێژەی باران بارین و دووهەم، بەکارهێنانی زۆری ئاو لە کشتوکاڵدا. هەڵبەت هەردووکیان ڕاستن بەڵام تەنیا بەشێکن لە ڕاستییەکان. ئەوان گرنگترین هۆکاری کەم بوونی ئاویان کە بریتی بێت لە گەندەڵییەکی جێگیربوو لە سیستەمی بەڕێوەبەرایەتی ڕژێمدا بە تەواوی لەبیر کردووە. سەبارەت بەبابەتی یەکەمیان دەبێ بپرسین کە چ کەسانێک لەڕووی نەزانی و قازانج پەرستی، بوونەتە هۆکار تا کەم بوونی باران بارین، ئێران بەم شێوەیە بەرەوڕووی کەم ئاوی بکاتەوە؟ یەکێک لەم هۆکارانە، خاڵی کردنی بێ بەرنامەی ئاوی ژێر زەوییە کە تەنانەت بە باران بارینی زۆریش پڕ نەبۆتەوە. بەپێی ئامارە دەوڵەتییەکان ڕەقەمێکی نزیک بە ملیۆنێک بیر لە ئێراندا هەن کە تەنانەت ئیزنی هەڵکەندنیان نییە و زۆربەیان یان لە ڤیلا و باخە گەشتیاری و تایبەتییەکانی دەوڵەمەندەکان و سەرمایەداران لە گۆشە و کەناری ئێراندا هەڵکەوتوون. تەنیا لە ساڵی ١٣٨٩دا دەوڵەتی مەحموود ئەحمەدی نەژاد بە دانی پێشنیارێک بە مەجلیس ئیجازەی هەڵکەندنی بۆ دەیان هەزار بیرە ئاوی نایاسایی دەرکرد.

سیاسەتی گەیشتن بە خۆبژێوی لەبەشی کشتوکاڵدا، بەبێ لەبەرچاو گرتنی زیان و دەرەنجامەکانی، کەمتەرخەمی و پرۆژەی ناکارناسانە و مافیای پیشەسازی و ڕانت خۆری سپای پاسداران و گەندەڵی گەندەڵی جێگیربوو لە دامودەزگا دەوڵەتییەکاندا، بەگشتی دەستیان دایە دەستی یەک و خەسارێکی لەقەرەبوو نەهاتوویان بە سەرچاوە سروشتییەکانی ئاو گەیاندووە و هاوسەنگی ئیکۆلۆژیک و هاوئاهەنگی توخمە سروشتییەکانیان تێکداوە. ئەم چەند نموونەی خوارەوە زۆر ڕوون و ئاشکران: گەورە ترین کارگە پیشەسازییەکانی ئاو لە ڕۆژهەڵاتی ئێوراستیان نەک لە لێواری دەریایی باشوور، بەڵکوو لە بیابانەکانی ناوەندی ئێراندا دروست کردووە و بە گواستنەوەی ئاوی چۆمی کاروون پەرەی پێدراوە. سەدەی گتوەند لە باشووری ئێران سەرەڕای ئێجوورەیەکی زۆر، بە ملیۆن میتر سێنجا خوێی کێوەکانی دەوروبەری سەدەکەی لەخۆیدا تواندۆتەوە و بە هەزاران هێکتار لە باشترین زەوییە کشتوکاڵییەکانی پشت سەدەکەی کردۆتە شۆرەکات. بە وتەی خودی سەرچاوە دەوڵەتییەکان ٣٠ لەسەدی ئاوی نێو تۆڕەکانی لولەکەشی شار بەکردەوە لەناو دەچێت و هیچ هەوڵێک بۆ نۆژەن کردنەوەی لولەکان نادرێت. لە حاڵێکدا کە دروست کردنی بێ بەرنامەی سەدە کارناسی نەکراوەکان دەبنە هۆکاری وشک بوونی دەریاچەی ژیانبەخشی ورمێ، لە هەمانکاتدا زیاتر لە ٣٠ لەسەدی ئاوە پاشەکەوتکراوەکانی پشت سەدەکان کە بۆ کشتوکاڵ بەکار دێن، بە فیڕۆ دەچێت. ستانداردی جیهانی بەفیڕۆچوونی ئاو لە کشتوکاڵدا بە شێوەی مامناوەند ٦ لەسەدە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە تا کاتێک کە ڕژێمی سەرمایەداری کۆماری ئیسلامی لەسەر کارە و نان، مەسکەن و ئازادی و ژینگەی خەڵکی بە بارمتە گرتووە، ئاسۆیەکی ڕوون بۆ چارەسەرکردنی ئەم جۆرە گرفتانەی کە داوێنگیری زۆربەی خەڵکی ئێران بووە، بوونی نییە. دەزگایەکی گەندەڵی ئیداریی کە ئەم ڕژێمە دایمەزراندووە، توانایی بەرەنگار بوونەوەی لەگەڵ زیانە سروشتییەکان لەوانە وشکەساڵی، چارەسەری بنەڕەتی و پێکهاتەیی کەمبوونی ئاوی نییە. بۆ ئەم ڕژێمە ئەولەوییەت، بەردەوام سەرکوتی خەباتی عەداڵەتخوازانە و ئازادیخوازانەی خەڵک و زیندانی کردنی نەیارانی بووە. ئەم ڕژێمە هیچ داخوازییەکی بەبێ ئەوەی کە لە لایەن خەڵکەوە هەست بە مترسی جددی بکات، دابین ناکات. ئەگەر دەسەڵاتی سیاسی بکەوێتە دەست خاوەنانی بەرحەق و خاوەن توانای خۆی واتە کرێکاران و شوراکانی سەرچاوەگرتوو لە ئیرادەی ئازادانەی خەڵک، لە ئاوا وڵاتێکی دەوڵەمەند و خاوەن سەروەتێکی گەورەی سروشتی و هێزێکی کاری داهێنەری لەبن نەهاتووی کە هەیەتی، بێ گومان کێشە و گرفتەکانی ژیانی ئەمڕۆی زۆربەی خەڵک کە بەم شێوەیە وێرانیان کردووە، چارەسەر دەبێت.

ماڵپەڕە حیزبیەکان

حیزبی کۆمۆنیست:

www.cpiran.net

کۆمەڵە:

www.komalah.org

پەیام ماڵپەڕی سیاسی هەواڵنێری:

www.payaam.net

یادی هاوڕێیانی گیانبەختکردوو:

www.yadihawrean.com

:Instagram

@Komalamedia

:Facebook

@Komalamedia

:Telegram

@Komalamedianetwork

کۆمەڵە

کۆمەڵە ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران

Workers of all countries, unite!
PESHRAW
No: 430- June 2023
www.komalah.org
Fortnightly paper of the central committee of Komalah

دەوڵەتانی ئورووپایی بەرپرسی کارەساتی نوقم بوونی ٥٠٠ پەناخواز لە ئاوەکانی مەدیتەرانەدان

هەواڵنێرییەکان ڕۆژی ١٤ی مانگی ژوئێن بەرابەر لەگەڵ ٢٤ی مانگی جۆزەردانی ١٤٠٢، بڵاویان کردەوە کە ٥٠٠ پەناخواز، کە پێکهاتبوون لە دەیان منداڵ، لە لێوارەکانی یۆنان نوقم و یان بێ سەروشوێن بوون. ئەمانە بەشێک لەو ١١٠ ملیۆن ئاوارەیە بوون کە دیکتاتۆری و هەژاری و بێکاری و شەڕ بەسەر مرۆڤایەتیدا سەپاندووە. بەپێی دوایین زانیارییەکان قاچاخچیانی بەگرگیراو مەحکووم کرد.

دەوڵەتانی ئورووپایی چەندین ساڵە کە بە ملیارد دۆلار دەکەنە گیرفانی دەسەڵاتدارانی حاکم لە تورکیە و باکووری ئافریقا تا بەر بە هاتنی پەنابەران بەرەو ئورووپا، بە تایبەت ئورووپای ڕۆژئاوا، بگرن. هەرچی پەنابەر کەمتر لە سنوورەکانی ئەو وڵاتانەوە تێپەڕ بێت پاری زیاتریان دەست دەکەوێ. لەگەڵ ئەوەدا دەوڵەتانی ئورووپایی بە وەرێختنی ئیوراست و ئافریقاوە دێن. ئەوان لە وڵاتەکانیشیاندا ئاوارە و بێ سەرپەنان. گەڕاندنەوەیان و سەرلەنوێ کردنەوەیان بە گەرووی مەرگدا.

دووهەم: توندبوونەوەی سیاسەتە دژی پەنابەرییەکانی وڵاتانی ئورووپایی. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە پەسندکرانی یەک لەدوای یەکی یاسا دژی پەنابەرییەکان لە ئورووپا تەنیا دارێنگیری پەنابەران نایێت. ئەم یاسا و سیاسەتانە لە هەمانکاتدا ئەو وڵاتانە لە و بەرتەسک کردنەوەی هەوڵی ڕزگارکردنی دەریایی بەو هۆکارەی کە ئەم خزمەتگوزاری و یارمەتیدانە دەبێتە هۆی هاندانی زیاتری پەنابەرانی تازە. یەکێتی ئورووپا بەپێی بڕیارێکی ڕەسمی لە هەوڵدایە کە چالاکی ڕزگار کردن بەرتەسک بکاتەوە. هیچ گومانێک لە دژی ئینسانی بوون و جینایەتکارانە بوونی ئەم یاسا و سیاسەتە نییە. هێزی دەریایی و ئاسمانی ئورووپای تەیار بە پێشکەوتووترین تێکنۆلۆژی ئەم سەردەمە، چۆن ناتوانێ کۆنتڕۆڵی بست بە بستی دەریای مەدیتەرانە بکات. ئەوان دەتوانن هەموو بەلەمێک لەو شوێنەوە کە وەڕێ دەکەوێ تا گەیشتن بە شوێنی مەبەست بە وردی چاودێری بکەن و بەر لەوەی کە ئەو بەلەمانە بکەونە مەترسی نوقم بوونەوە، بچن بە هانایانەوە. بەڵام ئەوان بە ئەنقەست ئەم توانایییە بۆ ڕزگارکردنی گیانی پەنابەران بەکار ناهێنن.

دەبێ بە پشت بەستن بە هێزی خەباتی پێشڕەو و مرۆڤدۆستانە لە وڵاتانی پێشکەوتووی سەرمایەداری دا، دەوڵەتانی ڕۆژئاوایی ناچار بکرێن تا ڕێز لە مافی ئاوارەکان و پەنابەران بگرن. پێویستە خەبات بۆ دەستەبەرکردنی ژیانی مرۆڤ بۆ هەر تاکێک وەک مرۆڤێکی خاوەن مافە گشتگیرەکان و وەک هاووڵاتییەکی جیهانی لەوانەش مافی ژیان لە هەر بەشێکی ئەم جیهانە کە ئارەزووی بکات، پەرەی پێبدرێت.

ڕۆژی ١٠ی مانگی ژوئێن نزیکەی ٧٥٠ پەنابەریان لە بەلەمێکی ماسی گرتنی کۆن و لە کارکەوتوو خزاندبوو و ڕەوانەی ئیتاڵیایان کردبوو. کەشتییە کۆنەکەی ئەم قوربانیانە لە نزیک کەنارەوەکانی یۆنان بەرەوڕووی باهۆزێکی مەترسیدار دەبێتەوە. سەرنشینەکانی داوای یارمەتی لە گاردی ساحیلی یۆنان دەکەن. بەڵام هیچ یارمەتییەک نادرێن. تەنیا کاتێک کە هەواڵی کارەساتەکە بڵاو دەبێتەوە گاردی ساحیلی یۆنان بۆ نمایشدان و وەک دەرمانی پاش مەرگی سۆهراب وەخۆ دەکەون. خەڵکی ئازادیخواز و شەرافەتمەندی یۆنان ڕۆژی هەینی دژیەم کەمتەرخەمییە بە ئانقەستەی گاردی ساحیلی یۆنان بۆ ڕزگارکردنی پەنابەران، خۆپیشاندانیان کرد و سیاسەتی دەوڵەتی یۆنان و باقی دەوڵەتانی ئورووپاییان سەبارەت بە پەنابەران تەبلیغاتی ژاراوی دژبە پەنابەران هەرجار ئاچارێک یاساکانی پەنابەری دژبە پەنابەران توندوتۆڵ تر دەکەن. سیاسەتوانانی خزمەتکاری خاوەن سەرمایەکان لە ئورووپای ئاوەندی لە ڕابردوودا بە تاڵانکردنی سەروەت و سامانە سروشتییەکان و چەوساندنەوەی توندی هێزی ئینسانی، داسەپاندنی سەرەڕۆیی، دروستکردنی شەڕ و وێرانکردنی ژینگە و دانی بەملیارە دۆلار بەو وڵاتانەی کە ڕێگای تێپەڕ بوونی پەنابەرانن بەرەو ئورووپا، دەورێکی ڕاستەوخۆیان لە کوشتاری پەنابەراندا هەیە. با وەک نموونە سەرنجێک بدەینە "ڕێگا چارەی" جینایەت ئافەرینی یەکێتی ئورووپا:

یەکەم: گێڕانەوەی پەنابەران بەرەو ئەو وڵاتانەی لێیەوە هاتوون. زیاتر لە ٩٠ لەسەدی پەنابەران لە ناوچە شەڕ لێدراوەکانی ڕۆژهەڵاتی باری ئەخلاقیشەوە بەرەو دواوە دەگەڕێنێتەوە. ئەم ئاراستەیە ڕێگا بۆ بەدەسەڵات گەیشتنی حیزبە ڕاستڕەوەکانی تر خۆش دەکات. بە دەسەڵات گەیشتنی ئەم حیزبانە بە واتای ئەوەیە کە لە هەنگاوی دواتردا هێرش بکرێتە سەر هەموو ئەو دەستکەوتە ئینسانی و پێشڕەوانەی کە لە بوارەکانی کۆمەڵایەتی، ئابووری و سیاسیدا، لە ماوەی ساڵانێک خەبات و تێکۆشانی چینی کرێکار بەسەر دەوڵەتەکاندا سەپاوە. ئەم هێرشەش هەر ئێستا دەستی پێکردووە. زۆربەی خەڵکی وڵاتانی ئورووپایی و بەر لە گشتی چینی کرێکاری ئەو وڵاتانە قوربانیانی دواتری ئەو سیاسەتانەن. دەوڵەتانی ئورووپایی ئەگەر لە بەرەوپێش بردنی ئەم سیاسەتەدا سەرکەوتوو بن، مرۆڤایەتی لە خودی ئەو وڵاتانەشدا دەکەنە قوربانی.

سێهەم: داخستنی سنوورەکان

دواستون

«دێموکڕاسی بێ کراس و کەوا»

ن. سەلام قادری

هەندێک ڕووداو و بابەت ڕوودەدەن کە زمان نایەتەگۆ بۆ باسکردنیان. بۆ نموونە کە کەسێک مادەی هۆشبەر بە دوور لە چاوی یاسا بە دزییەوە ئاڵ و وێر دەکات، پێی دەڵێین قاچاخچی، بەڵام ئەگەر کەسێک بە ئاگاداری دەوڵەت و هاوبەشی لەگەڵ دەوڵەت ئەو بازرگانییە دزێو و قێزەونەی کرد، دەبێ پێی بڵێین چی؟ لێرەدایە کە زمان دادەمێنێ و ئێمەی بەکارهێنەری زمان دەبێ زمانەکە داچۆڕێنین بەڵکوو وشەی نوێ بۆ هێنانە باسی ئەم دیاردە نوێیە بدۆزینەوە. بەندە ئەوەم کرد و وشەی «ئازادچی» م بۆ ئەم دیاردەیە دەسکەوت. بەڵێ کێشەکە چارەسەر کراو ئیستە ئیتر دەتوانین بە جەنابی سوڵتان ئاجی شەریفی زیندەشتی، سوڵتانی مادەی هۆشبەر بڵێین «ئازادچی». بەڵام ئەگەر ئەم سوڵتانەی مادەی هۆشبەر هێندە ئازادی هەبوو کە ئازادی لە قازییەکانی دادگا وەرگرتەوە و بڕیاری ئێعدامی ئەندامانی مافیاکانی ڕکابەری خۆی پێ ئیمزا کردن ئەوە ئیتر نەک هەر «ئازادچی» بە بەڵکو لەویش ئەولاتر، دەسەڵاتی دادوەری هەیە بۆ ئەوەی لەپێناو پاراتنی ئەواوی بازارەکە و پاکتاوکردنی ئەو ڕکابەرانەی بە قاچاخی و وردە وردە مەواد دەفرۆشن حوکمی ئێعدام بەکار بێنێت. لێرەدایە کە سەرلەنوێ دەبێ بۆ ئەم دیاردە نوێیە وشەی نوێ بدۆزینەوە. بیهێنینە بەرچاوتان دادگا، ئەو دامەزراوەیە کە ئەرکی ئەوەیە حەق و ناحەق لە کێشەی دوولایەنی ناکۆکدا دیاری بکات و حوکمی یەکلایی کەرەوە بدات، لە دەستی لایەنێکی ناحەق و ئازادچیدا بێت! دەبینین لێرەشدا دادی ئێرانی وەکوو هەڵبژاردنی ئێران، بووە بەو بوونەوەرەی کە کەس لە ڕەنگی نییە. بگەڕێینەوە سەر ئەو دادگایەی کە خودی دادگاکە حوکمی تێدا دەدات و خۆی دەچێتە سەر کورسی حوکم و لەوێوە پەتەکە هەڵدەدات و ملی کام ڕکابەری گرت ڕایدەکێشێ و حوجی ئەم جۆرە دادپەروەرییەی لێدەدات. بە دڵنیاییەوە دەبێت بەم جەنگەڵەی برادرانی قاچاخچی شتێکی تر بڵێین. لەم «دزگایەیش» سەمەرەتر پارلمانی بلژیکی دڵی دێموکراسییە. کە خۆیان خستە زەحمەت و یاسایەکی تایبەتیان دەرکرد بۆ پیاو بە پیاو کردنی تێرۆریستێکی ئێرانی، ئەمەش لە حاڵێکدا بوو کە دەوڵەتانی بلژیک و فەرانسە و ئاڵمان زانیاری تەواویان هەبوو کە دیپلۆماتێک بەناوی ئەسەدوڵای ئەسەدی چەمەدانێک تی ئێن تی بە فرۆکەیەکی سڤیل کە سەرنشینەکانی هەموو خەڵکی ئاسایی بوون هێنایە ئەورووپا و بردی کە هەر بۆ خۆشی بیتەقێنێتەوە بە کۆبوونەوەیەکی ڕێکخراوی موجاهدیندا، بەڵکوو ئەڵەزمەکانی بینێت بە پەساپۆرتی نیشانی و بیانفرێنێت بۆ ئەو دنیا. دەڵێن ئەم هەژارە بەردەوام وتوویە کاری دیپلۆمات دەرکردنی پەساپۆرتە بۆ سەفەری هەوایی و منیش بە شێوەی خۆمان خەریک بووم پەساپۆرتم بۆ هاونیشتمانیانی ئێران دەردەکرد، دواجار پارلمانتارانی دێموکراسی لە حاکمەکان دێموکرات تر بوون و زانییان کە پێتاوانە و گۆڕییانەوە بە پێتاوانێکی تر و داوای لێبوردنیشیان لێکرد.

یەکێکم دەوێ پێت و ئەم گرێیە لەم قوڕە دەربهێنێت و ئارێک بۆ ئەم دێموکراسییە بدۆزێتەوە، وەک دەبینن دێموکراسی لە ڕاستیدا پێدەشتێکی دێمە کراسی مافی مرۆڤە و ئازادی کراوەتە بەر، دەنا جیاوازییەکی ئەوتۆی لەگەڵ دێمە پێکراس و کەواکەی سەدام حسێن و خودی کۆماری سێدارەدا نییە و دوا جار ئەم و ئەو هەر وەک یەک بۆ خەڵکی ئاسایی پێیەرن و سیستمی ئاڵ و وێری بەرژەوەندی دەسەڵاتدارانن؛ بۆیە ڕەنگە دوور لە ڕاستی نەبێت کە ئەم وشە ڕازاوەی دێموکراسی دابشکێنین بۆ دوو وشەی دێم و کراسی، بەڵێ سەرەڕای پارلمانتاریسم سابانێکی وشک و ڕەبەن و دێمە و جلکی دێموکراسی و ئازادی کراوەتە بەر، ئەگەر تا ئێستا دێمی ئەم کراسە ڕازاوەیە لە کەسێک شاراوە بوویێت بە لابردنی ئارای سەر تیرۆریستە گوڵ لە گەردنەکەی ئەورووپا ئیتر دەبێ ناوەرۆکی ئەم دێموکراسییە ڕووت و بێ کراس و کەوایە بۆ هەموو لایەک دەرکەوتبێ، وەک دەڵێن دەس سەدەن لە دڵم با زیاتری لەسەر نەچم دەنا ئەگەر تۆزێک ئەولاتر بچم و چێلکە بخەمە دێموکراسی سوڵتانە هاوپەیمانەکەی ناتۆ؛ ئەوە ئیتر دەبێ بە هۆی ئەو دێموکراسییەی بۆ زیاتر لە بیست ساڵە هەر تەنیا ڕەجەبی لێ دێتە دەرەوە ئاری هەموو پرۆسەکە بگۆڕم و پێی بڵێم «ڕەجەب بژاردن»، دواجاریش وەکوو دەڵێن با بەوریژدان بین و قسەیەکیش بکەین بۆ دز، ناتوانین زۆر گلەیی لە دەنگدەری وڵاتەکەی مەلا ئەردۆغان بکەین؛ چوونکە لە ڕاستیدا دێم بوونی ئەم دێم جارە خۆش کراسەی «دێم و کراسی» لەوەدایە یان دەبێ بەشداری تێدا نەکەیت و خۆتی لێ دوور بگری، یان دواجار گیر دەکەی لەبەینی دوو بژاردەی وەک یەکدا و کورد گوتەنی لەمجۆرە حاڵەتەدا خۆت لەو هەڵکەوتەیەدا دەبینیتەوە کە دارێکت بەدەستەوەیە کە هەردوو سەرەکەی خیتارییە!